د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او
د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

ریاضي

څلورم ټولګی

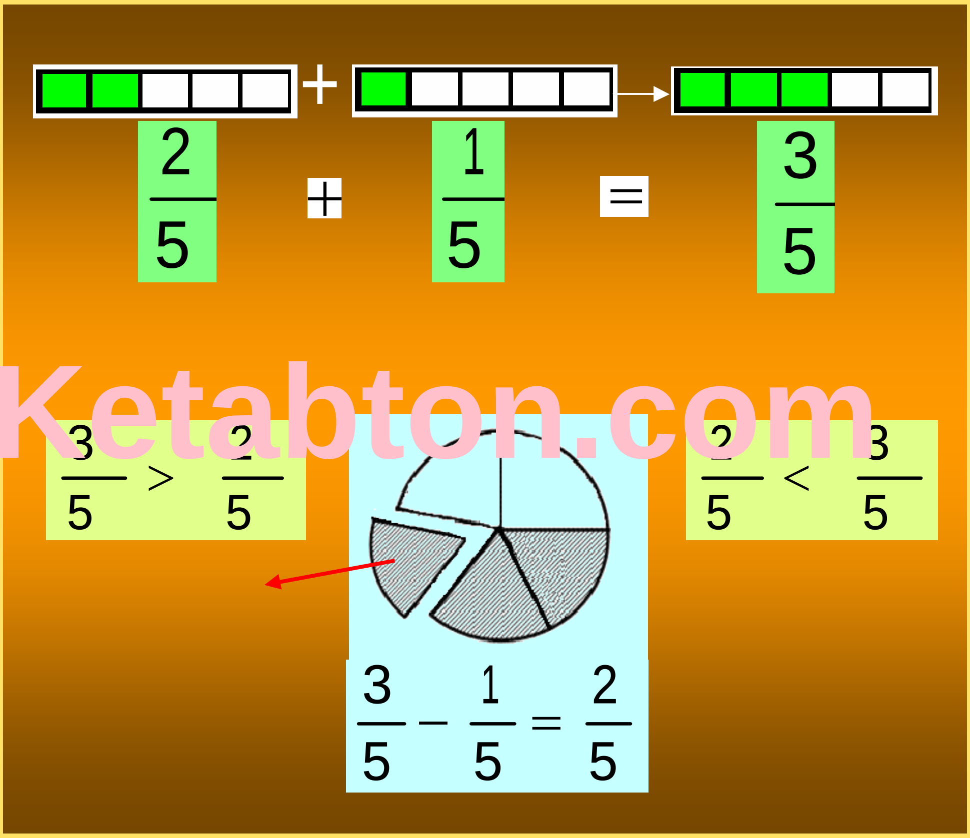

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۸۹ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري. پــه بازار کې يې اخيستنه او خرڅونه په کلکه منع ده. لــه سرغړوونکو سره قانوني چلند کيږي.

ISBN 978-9936-25-167-0

9 789936 251670 >

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساينس د مرکز معينيت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي
کتابونو د تاليف لوی رياست

رياضي

څلورم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۸۹ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب د تاليف، څېړنې او تدقيق کميټې

ليکوال:

سرمؤلف ميرنقيب الله د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف رياست د څېړنې او ارزونې د ديپارتمنت آمر.

تاييد او مطالعه:

ملي شورا:

د ولسي او مشرانو جرگو د ديني چارو، پوهنې او لوړو زده کړو د کميسيونونو غړي.

د څېړنې او تدقيق کمېټې:

د پوهنې وزارت:

- سر مؤلف عبدالنبي واحدي د پوهنې وزارت سلا کار
- دوکتور ننگيالی ارسلا د پوهنې وزارت سلاکار
- سرمؤلف عبدالکبير د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف رياست د رياضي ديپارتمنت آمر.
- سرمؤلف نظام الدين د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف رياست د رياضي ديپارتمنت علمي غړی.

ژباړونکی: مختار نويد د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف رياست د رياضي ديپارتمنت کار کوونکی.

اديتور: آقا محمد گرندی د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف رياست د پښتو ديپارتمنت علمي غړی.

د محتوا، ديني او سياسي فرهنگي برخو د څېړنې او بررسۍ کميټه:

- دوکتور محمد يوسف نيازی د پوهنې وزارت سلاکار.
- محمد آصف ننگ د پوهنې وزارت د خپرونو او اطلاعاتو رئيس.

د څېړنې او تدقيق د څارنې کميټه:

- دکتور عبدالغفور غزنوي د پوهنې وزارت د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساينس مرکز معين. دکمېټې رئيس

_ محمد صديق پتمن د پوهنې وزارت تدريسي مرستيال. غړی.

_ د سرمؤلف مرستيال عبدالظاهر گلستانی د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تأليف رئيس. غړی.

کمپوز او ډيزاين: حميد الله غفاري

اديتور: آقامحمد (گرندی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستـــان دی — دا عزت د هـــر افغان دی

کور د سولې کور د تورې — هر بچي يې قهرمـــان دی

دا وطن د ټولو کـور دی — د بلوڅـــو د ازبکـــو

د پښتـــون او هزاره وو — د ترکمنـــو د تاجکـــو

ورسره عرب، گوجـــر دي — پامیـــریان، نورستانیـــان

براهوي دي، قزلباش دي — هم ایمـــاق، هم پشـه یان

دا هیـــواد به تل ځلیږي — لکـــه لمـــر پر شنه آسمـان

په سینــه کې د آسیـــا به — لکـــه زړه وي جـــاویدان

نوم د حق مودی رهبـــر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزیر پیغام

ګرانو استادانو، ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختګ او ټولنې د اړتیاوو له مخې رامنځته کیږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښایي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتیب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زیاتې شوې دي. د زده کړې په بهیر کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدریسي پلان برخه ګرځیدلې ده.

هیله من یم دا کتاب له لارښوونو او تعلیمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د میتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده‌کوونکو میندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکیفیته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هیلې ترسره شي او زده‌کوونکو او هېواد ته ښې بریاوې ور په برخه کړي.

زه پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران استادان او ښوونکي د تعلیمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او درونده مسؤولیت لري.

د پوهنې وزارت تل زیار کاږي چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو، د وطن دوستی د پاک حس په ساتلو او علمي معیارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتیاوو له مخې پراختیا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رغنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تالیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې یې مرسته کړې، له ملي او نړیوالو درنو موسسو، او نورو ملګرو هېوادونو څخه چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدوین او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې یې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفیق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

شماره	سرليکونه	مخونه
	د دريم ټولګي لنډيز	
۱-	لومړی لوست: د عددونو د مقامي قيمتونو تقويه کول تر سلوزرو	۱
۲-	دوهم لوست: تخمين کول	۵
۳-	دريم لوست: د عددونو جمع کول په عمودي او افقي ډول	۷
۴-	څلورم لوست: د عددونو تفريق کول په عمودي او افقي ډول	۱۰
۵-	پنځم لوست: ضرب:	۱۳
۶-	شپږم لوست: د دوه رقمي او درې رقمي عددونو تقسيم په يو رقمي عدد باندې	۱۶
	لومړی څپرکی	
۷-	اووم لوست: د عددونو طبقه بندي، لوستل او ليکل تر مليارد پورې.......	۱۹
۸-	اتم لوست: د عددونو پراخه (توسعوي) ښودل	۲۳
	دوهم څپرکی	
	څلور ګوني عمليې	
۹-	نهم لوست: د عددونو جمع کول تر مليارد پورې	۲۶
۱۰-	لسم لوست: د جمعې د عمليې امتحان	۲۹
۱۱-	يوولسم لوست: د عددونو تفريق ترمليارد پورې	۳۱
۱۲-	دولسم لوست: د تفريق د عمليې امتحان	۳۵
۱۳-	ديارلسم لوست: د دوه رقمي عدد ضرب په دوه رقمي عدد کې	۳۸
۱۴-	څوارلسم لوست: د دوه رقمي عدد ضرب په درې رقمي عدد کې	۴۱
۱۵-	پنځلسم لوست: د دوه رقمي عدد ضرب په څلور رقمي عدد کې	۴۵
۱۶-	شپاړسم لوست: د دوه رقمي عدد ضرب په څلور رقمي عدد کې	۴۸
۱۷-	اوه لسم لوست: د دوه رقمي عدد تقسيم پر دوه رقمي عدد باندې............	۵۱
۱۸-	اتلسم لوست: د درې رقمي عدد تقسيم پر دوه رقمي عدد باندې	۵۴
۱۹-	نولسم لوست: د څلور رقمي عدد تقسيم پر دوه رقمي عدد باندې........	۵۷
۲۰-	شلم لوست: د ضرب د عمليې امتحان..	۶۰
۲۱-	يوويشتم لوست: د تقسيم د عمليې امتحان.......................................	۶۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم څپرکی

هندسه

۲۲-	دوه ویشتم لوست: د مثلث د محیط اندازه کول	۶۲
۲۳-	درویشتم لوست: د مربع د محیط اندازه کول	۶۹
۲۴-	څلور ویشتم لوست: د مستطیل د محیط اندازه کول	۷۱
۲۵-	پنځه ویشتم لوست: د مضلع د محیط اندازه کول	۷۳
۲۶-	شپږ ویشتم لوست: د سطحې پیژندنه..	۷۵
۲۷-	اووه ویشتم لوست: د دایرې پیژندنه	۷۷
۲۸-	اته ویشتم لوست: د سطحې د واحد پیژندنه او د مربع د مساحت پیدا کول	۷۹
۲۹-	نهه ویشتم لوست: د مستطیل د مساحت پیدا کول	۸۹

څلورم څپرکی

عام کسر

۳۰-	دیرشم لوست: د کسر د صورت، مخرج او کسري خط (بر خط) مفهوم	۸۳
۳۱-	یو دیرشم لوست: د هغو کسرونو مقایسه کول چې مخرجونه یې سره مساوي وي	۸۶
۳۲-	دوه دیرشم لوست: د عامو کسرونو جمع کول چې مخرجونه یې سره مساوي وي	۸۹
۳۳-	دري دیرشم لوست: د عامو کسرونو تفریق چې مساوي مخرجونه ولري	۹۲

پنځم څپرکی

د اندازه ګیري واحدونه

۳۴-	څلور دیرشم لوست: داوږدوالي د اندازه کولو واحد	۹۴
۳۵-	پنځه دیرشم لوست: د اوږدوالي د واحد د اجزاوو او اضعافو په یو بل باندې بدلول	۹۶
۳۶-	شپږ دیرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد	۹۸
۳۷-	اووه دیرشم لوست: د کتلې د واحد د اجزاوو او اضعافو په یو بل باندې بدلول	۱۰۰
۳۸-	اته دیرشم لوست: د ظرفیت د اندازه کولو واحد....................	۱۰۲
۳۹-	نه دیرشم لوست: د وخت (زمان) د مقیاس واحد	۱۰۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرانو زده کوونکو: لاندې موضوع ګانې تاسې په درېيم ټولګی کښې لوستلې وې خو د يادونې له پاره يې يوځل بيا په لنډه توګه يادونه کوو .

لومړی لوست:

د عددونو د مقامي قيمتونو تقويه کول تر سلو زرو پورې

هدف: زده کوونکي د عددونو مقامي قيمتونه ښه و پيژني او عددونه تر سلو زرو پورې طبقه بندي کړای شي.

پوښتنې:

- د ۴۵۳۶ عدد څورقمي دی؟
- د ۹۹۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟
- په هره طبقه کې څو مرتبې شته والی لري؟

د زده کونکو فعاليت:

ـ زده کوونکي دې د لاندې عددونو رقمونه په اړوندو مرتبوکې وليکي؟

۱ـ لس زره يوسلو پنځه ويشت؟

د زريزو طبقه			ديو يزو طبقه		
سل زريز	لس زريز	زريز	سليز	لسيز	يويز

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ــ د یارلس زره دوه څلویښت؟

د یو یزو طبقه			د زریزو طبقه		
یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز

۳ــ پنځه څلویښت زره یوسلو یو:

دیو یزو طبقه			د زریزو طبقه		
یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز

۴ــ اووه ویشت زره اووه سوه یو ویشت:

د یو یزو طبقه			د زریزو طبقه		
یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز

۵ــ یو دیرش زره اته سوه:

د یو یزو طبقه			د زریزو طبقه		
یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې خپل ځان ډاډمن کړي چې:

- زده کوونکي د عددونوطبقه بندي کولای شي؟
- زده کوونکي په صحیح ډول اعداد لوستلای او لیکلای شي؟

ښاغلی ښوونکی! باید زده کوونکي په پنځو ګروپونو تقسیم او پورته پوښتنې هر ګروپ ته ورکړي تر څو دبحث نه وروسته اعداد طبقه بندي کړي.

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د لاندې هر شکل عددونه ولیکي:

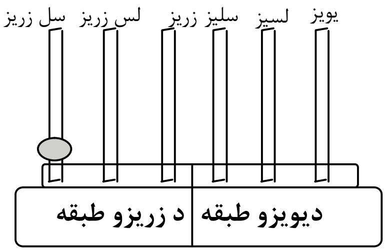

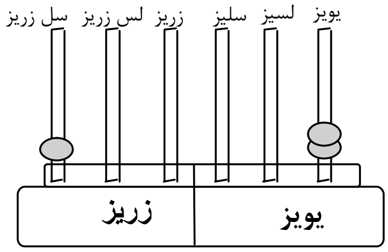

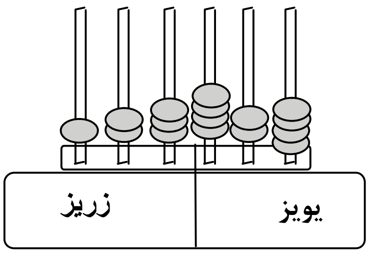

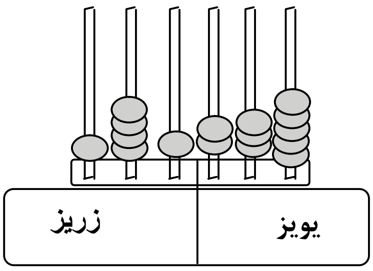

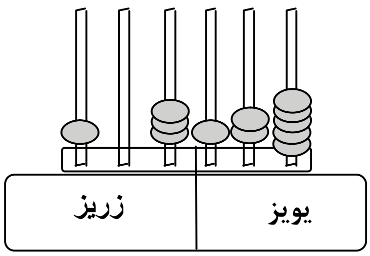

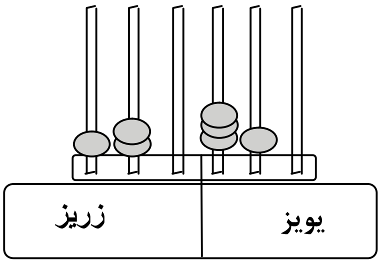

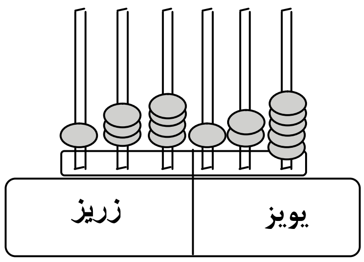

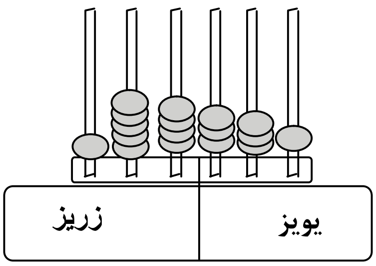

ښاغلی ښوونکی! زده کوونکي د کورنۍ دندي د اجراء لپاره تشویق او په منظمه توګه وګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمرين

د لاندې جملو مربوط عددونه و ليکئ.

جملې	عددونه
دوه سوه اته ځلويښت.	
درې زره اوه سوه ځلوروېشت.	
پنځلس زره نه سوه څلور.	
درويشت زره دوه سوه لس.	
دوه ځلويښت زره يوسل او پنځه ويشت.	
يوسل او درې او يازره نهه سوه شپږ اتيا .	
درې سوه اووه اتيا زره دوه سوه اووه اتيا .	
پنځه سوه نه ځلويښت زره درې سوه پنځوس.	
اووه سوه دوه نوي زره پنځه.	

د >، < علامې په تشو ځايو نو کې کيږ دئ:

۶۰۲ ○ ۴۷۳

۱۵۰۰+۱۵ ○ ۱۵۱۵

۲۲۰۰۴ ○ ۲۱۰۱۴

۱۲۴۹۹۸ ○ ۱۲۵۳۷۶

۳۰۲۵۰۰ ○ ۲۷۰۳۲۰

۱۷۸۹۴۳ ○ ۴۸۰۰۲۹

ښاغلی ښوونکی! زده کوونکي دې په ګروپي ډول پورتنۍ پوښتنې حل او تاسې ورسره لارښوونه او مرسته وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم لوست

تخمين کول

هدف: په زده کوونکو کې تخمين کولو ته پراختيا ور کول.

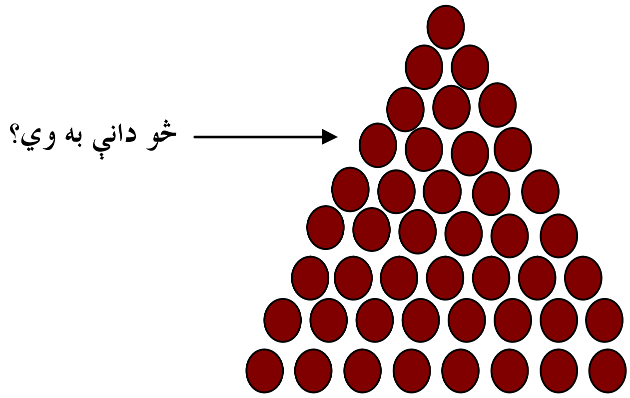

پوښتنې:

- ايا تاسې کوم وخت ځينې شيان تخمين کړي دي؟
- ايا تخمين کول دقيق کيدای شي؟
- کوم ډول تخمين ته ښه تخمين ويلای شو؟

د زده کوونکو فعاليت:

زده کوونکي دې مواد لکه لوبيا، نخود، غنم او ... چې د ښوونکي په واسطه را وړل شوي دي تخمين کړي.

- له تخمين څخه وروسته دې هغه وشميري.
- له شميرلو څخه وروسته نتيجه واخلئ چې تر کوم حده پوري تخمين صحيح دی.

ښاغلی ښوونکی! مختلف درې مواد لوبيا، نخود، غنم د لرګيو ټوټې خپل ټولګي ته د ځانه سره راوړئ او له زده کوونکو څخه وغواړئ چې تخمين يې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:

- زده کوونکو د تخمين کولو مهارت چې حقيقت ته نژدې وي تر کوم حده پورې لاسته راوړی دی؟
- ايا زده کوونکي کولای شي چې مختلف شيان له شمېرلو څخه مخکې اندازه او نسبتاً تخمين کړي؟

کورنۍ دنده:

۱- يو موټی غنم واخلئ او تخمين يې کړئ چې څودانې دي، او وروسته هغه حساب کړئ او وګورئ چې ستاسې په تخمين او په حقيقي شمير کې څومره توپير وجود لري.

۲- د اورلګيت يوه قطۍ را واخلئ او تخمين يې کړئ چې په منځ کې يې څومره د اورلګيت لرګي موجود دي وروسته دقطۍ په دننه کې د اورلګيت لرګي حساب کړئ او وګورئ چې څو دانې دي. بيا نتيجه واخلئ چې ستاسې په تخمين او د لرګيو دحقيقي شمير په منځ کې څومره توپير وجود لري.

۳- د زيات مهارت د پيدا کولو لپاره هر ګروپ څومره شيان چې هره ورځ ګوري او هغه شيان چې د اندازې او شميرلو وړ دي لومړۍ دې تخمين، وروسته له هغه دې اندازه او حساب کړي او و دې ګوري چې ترکومې اندازې پورې د هغو تخمين صحيح دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم لوست

په عمودي او افقي ډول د عددونو جمع کول

هدف: زده کوونکي وکړای شي عددونه په صحیح توګه په عمودي او افقي ډول جمع کړي.

پوښتنې:

- که چېرې وغواړئ چې دوه عددونه په عمودي ډول جمع کړئ د هغو رقمونه په څه ډول یو د بل لاندې لیکئ؟
- د عددونو جمع لومړی له کومې خوا څخه پیل کیږي؟
- عددونه څنګه په افقي ډول جمع کیږي؟

۱۳۵۴۲ ←	د جمعې لومړی جزء
+ ۲۳۰۷ ←	د جمعې دوهم جزء
۱۵۸۴۹ ←	د جمعې حاصل

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې د لاندې پوښتنو د جمعې حاصل په لاس راوړي.

۱۸۹۵	۱۷۴	۲۶
+ ۹۶۰۰	+ ۴۱۹	+ ۱۳
۷۱۵۶	۷۵۳	۹۷
۲۲۴۹	۶۳۶	۴۸
+ ۳۱۷۴	+ ۲۰۱	+ ۵۰

ښاغلی ښوونکی! خپل زده کوونکي په ګروپونو تقسیم کړئ د خبرو اترو په واسطه چې یو د بل سره یې کوي په ټولګي کې دې پوښتنې حل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دي ځان ډاډه کړي چې:
- آیا زده کوونکي عددونه په عمودي ډول سره جمع کولای شي؟
- آیا زده کوونکي د دوو یا څو عددونو د جمعې حاصل په افقي ډول په صحیح توګه سره په لاس راوړلای شي؟

کورنۍ دنده:

لاندي پوښتني حل کړئ.

۶۱۲۹	۴۲۸۳	۲۸۲۵
۲۴۳۸	۳۱۷۲	۴۹۴۸
۱۳۵۷	۱۵۹۲	۳۵۱۷
+ ۱۲۳۸	+ ۴۲۶۱	+ ۲۱۲۸

لاندې عددونه په افقي ډول سره جمع کړئ.

۷۱۴۹ + ۱۵۰۳ = ?

۹۰۱۷ + ۳۳۸۴ = ?

۵۸۲۰۱ + ۳۱۰۵۲ = ?

۹۱۰۳۲ + ۱۴۳۲۱ + ۲۸۱۵۰ = ?

۷۰۰۴۰ + ۷۹۲۱۳ + ۳۵۰۴۲ = ?

ښاغلی ښوونکی! زده کوونکي د کورنۍ دندي د اجرا لپاره په پرله پسې توګه تشویق کړئ کورنۍ دنده یې وګورئ او د ستونزو په حلولو کې ورته لارښوونه وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارتي پوښتنې:

۱- په **۱۳۸۳** کال **۱۸۵۴** تنه زمونږ له هېواد څخه د حج د فريضې د ادا کولو لپاره بيت الله شريف ته تللي، په **۱۳۸۴** کال **۲۱۲۵۰** تنه بيت اله شريف ته تللي دي د حاجيانو شمير په دواړو کلونو کې څو تنه کيږي؟

۲- يو بزگر يوه غوا په **۲۱۴۰۰** افغانۍ واخيستله او يو غوايه يې په **۱۹۸۵۰** افغانۍ واخيست معلوم يې کړئ چې نو موړي بزگر څومره افغانۍ مصرف کړي دي؟

۳- د واکسيناتورانو يو گروپ په يوه اونۍ کې **۲۵۹۸۰** کوچنيان او په بله اونۍ کې **۲۸۶۴۵** کوچنيان واکسين کړي دي، معلوم کړئ چې نوموړي گروپ په دواړو اونيو کې څومره کوچنيان واکسين کړي دي؟

۴- يو ښوال(**۶۴۹۷۵**) افغانۍ انگور او (**۲۰۵۹۰**) افغانۍ مڼې خرڅې کړي دي معلوم کړئ چې نوموړي ښوال د څومره افغانيو ميوه خرڅه کړيده؟

ښاغلی ښوونکی! زده کوونکي په گروپونو تقسيم او هره پوښتنه يو گروپ ته ورکړئ تر څو زده کوونکي په خپل منځ کې بحث و کړي او هغه حل کړي او بيا د هرې پوښتنې مفهوم په ساده ژبه ووايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم لوست

په عمودي او افقي ډول د عددونو تفریق کول

هدف: زده کوونکي د تفریق عملیه په عمودي او افقي ډول سره په صحیح توګه سرته ورسوي.

پوښتنې:

- که چیرې وغواړئ دوه عددونه په عمودي ډول یو دبل څخه تفریق کړئ عددونه یو دبل لاندې څه ډول لیکئ؟
- د تفریق عملیه لومړی له کومې خوا څخه پیل کیږي؟
- که و غواړئ چې دوه عددونه یو د بل څخه په افقي ډول تفریق کړئ څنګه عمل کوئ؟

مفروق منه ← ۲۳۸
مفروق ← ۱۱۴ -
د تفریق حاصل ← ۱۲۴

۲۳۸ − ۱۱۴ = ۱۲۴

۴۴۲ − ۲۶۸ = ۱۷۴

د زده کوونکو فعالیت:

د زده کوونکو هر ګروپ دې د تفریق یوه، یوه پوښتنه په عمودي او افقي ډول له مشورې کولو څخه وروسته حل کړي.

۲۹۸۶
۱۵۴۰ −
____

۸۷۰۲
۴۵۷۹ −
____

۲۵۱۲۴
۱۳۸۵۰ −
____

۴۷۳۵
۳۵۲۹ −
____

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۲۵۰ - ۱۳۴۵ = ?

۵۰۴۳ - ۲۹۸۷ = ?

۹۸۷۴ - ۳۲۵۱ = ?

۷۵۲۳۸ - ۴۳۲۱۵ = ?

ارزونه:

ښاغلي ښوونکی دي خپل ځان ډاډه کړي چې:

- آیا زده کوونکي د تفریق پوښتني په عمودي شکل په صحیح ډول سره حل کولای شي؟
- آیا زده کوونکي د عددونو د تفریق حاصل په افقي شکل سره په صحیح ډول پیدا کولای شي؟

کورنۍ دنده:

لاندې پوښتني حل کړئ:

۶۷۳۶۲
− ۱۳۰۹۱

۸۳۵۰۰
− ۱۹۳۴۷

۹۳۵۴۰
− ۷۲۰۳۵

۷۱۱۰۵
− ۳۹۸۷۲

ښاغلی ښوونکی! زده کوونکي په څلورو ګروپونو و ویشئ او هر ګروپ ته یوه پوښتنه په عمودي ډول او یوه پوښتنه په افقي ډول ورکړئ تر څو یو دبل په مشوري سره پوښتني حل کړي. که چیري زده کوونکي ستونزي ولري هغوی ته لار ښوونه وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې پوښتنې په افقی ډول سره حل کړئ؟

۴۹۴۵	-	۲۳۸۹	=	?
۵۷۲۳	-	۳۷۹۸	=	?
۲۳۴۵۹	-	۱۵۲۳۰	=	?
۴۲۷۱۳	-	۲۸۴۵۲	=	?

عبارتي پوښتنې:

۱- فرید (۶۹۰) افغانۍ در لودې، په (۱۶۰) افغانیو یې قلم او کتابچه واخیستل، معلوم کړئ چې له نومورې سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۲- د احمد د پلار سره (۲۳۴۷۵) افغانۍ موجودې وې په (۱۳۵۰) افغانیو یې احمد ته کالي واخیستل، معلوم کړئ چې له نومورې سره څومره افغانۍ پاتې دي؟

۳-د یو لومړني ښونځي د زده کوونکو ننوت شمیر (۴۳۴۰) تنه دی چې د هغو څخه (۳۵۰) تنه هلکان دي د دې. ښوونځي د نجونو شمیر به څو تنه وي؟

۴- یو سړی د خپل کور د جوړولو لپاره (۲۲۳۴۰) دانو خښتو ته ضرورت لري که چیرې نوموړي (۱۵۲۹۰) دانې خښتې برابرې کړې وي معلوم کړئ چې نورو څو دانو خښتو ته اړتیا لري؟

۵- په یوه کلي کې (۲۴۷۲۰) تنه کوچنیان باید واکسین شي. که ګمارل شوی ګروپ (۱۳۱۹۹) تنه کوچنیان واکسین کړي وي څومره شمیر کوچنیان پاتې دي چې واکسین شي؟

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو دنده په منظم ډول سره وګوري او د ستونزو په صورت کې دې هغوی ته لارښونه و کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم لوست

ضرب

هدف: زده کوونکي وکړای شي د ضرب علمیه په صحیح توګه سرته ورسوي.

مثال:

١٢۶	← د ضرب لومړی جزء
× ١٢	← د ضرب دوهم جزء
٢۵٢	
+١٢۶	
١۵١٢	← د ضرب حاصل

پوښتنې:

- که چېرې وغواړئ دوه عددونه چې د یوه څخه زیات رقمونه ولري په عمودي ډول ضرب کړئ د عددونو رقمونه څنګه یو د بل لاندې لیکلای شئ؟
- د ضرب عملیه څه ډول او له کوم لوري پیل کیږي؟

د زده کوونکو فعالیت:

زده کوونکي دې د لاندې پوښتنو په برخه کې خبرې اترې وکړي او هغه دې حل کړي.

٧١٣ × ٢٣	٩٢۴ × ۵٢	٨٢۴ × ۶٣
١٢۵۴ × ٣٨	۴١٨٩ × ٧۶	٢٣٩٣ × ٩٧

ښاغلی ښوونکی! د عبارتي پوښتنو مفهوم په ډېر ساده ډول سره زده کوونکو ته وواياست. د پورته پوښتنو په حل کې دې زده کوونکي فعاله برخه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:

- زده کوونکي د ضرب عمليه په صحيح ډول سره اجرا کولای شي.
- زده کوونکي هغه پوښتنې چې حل کوي امتحان کولای شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې وليکي او وروسته دې حل کړي.

٦٣٩ × ٧٠	٧٠٨ × ۴٦	٩۴١ × ٢۵

تمرين

لاندې پوښتنې حل کړئ؟

٩٧٢۴ × ٨۵	۵۵٠۴ × ٢٢	١٧٠۴ × ١٣
٢٩ × ٨۵	٢۵٧٨ × ٧٢	١٨۴٣ × ١٢
٧٠٢۴ × ٢٢	۵٢٧٠ × ۵٩	٣٩٨٩ × ٧۵

ښاغلی ښوونکی: زده کوونکي په ګروپونو باندې تقسيم کړئ چې پور ته پوښتنې پخپل منځ کې له خبرو اترو نه وروسته حل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارتي پوښتني:

۱- یو بزګر خپل (**۳۷۵**) منه غنم چې د یو من غنمو بیه (**۵۶**) افغانۍ ده پلورلی دي معلوم کړئ چې نوموړي بزګر څومره افغانۍ په لاس راوړي دي؟

۲- د یوه‌کلي اوسیدونکو د یوه محراب جومات د جوړولو لپاره مرسته وکړه که چېرې د ذکرشوي کلي (۱۲۶۷) تنو دا ثواب ګټلی وي او د کلي هر تن **۲۵۰** افغانۍ ورکړې وي، معلوم کړئ چې د جومات له پاره څومره افغانۍ را ټولې شوې دي؟

۳- د واکسیناتورانو یو ګروپ په یوه ورځ کې (**۵۴۰**) تنه کوچنیان واکسین کوي معلوم کړئ، چې نوموړی ګروپ به په (**۱۵**) ورځو کې څو تنه کوچنیان واکسین کړي؟

۴- یو بڼوال (**۲۴۵**) منه انګور له خپل باغ څخه پلوري که نوموړی بڼوال یو من انګور په (**۱۶۵**) افغانیو وپلوري، معلوم کړئ چې څو افغانۍ به په لاس راوړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست

د دوه رقمي او درې رقمي عددونو تقسیم په یو رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي د دوه رقمي او درې رقمي عددونو تقسیم په یو رقمي عدد باندې په صحیح ډول سرته ورسوي او بیا یې امتحان کړي.

مثال :

۷۳ ⟵ مقسوم | ۶ ⟵ مقسوم علیه

− ۶ | ۱۲ ⟵ خارج قسمت

۱۳

− ۱۲

۱ ⟵ پاتې

پوښتنې:

- که چېرې و غواړئ چې یو دوه رقمي عدد په یو رقمي عدد باندې تقسیم کړئ عملیه څه ډول پیل کیږي؟
- د تقسیم په عملیه کې څه وخت پاتې موجود وي او څه وخت پاتې وجود نلري؟
- که چیرې وغواړئ د تقسیم یوه پوښتنه وروسته د حل څخه امتحان کړئ څه کوئ؟

د زده کوونکو فعالیت:

زده کوونکي دې په ټاکلو ګروپونو کې په پوښتنې باندې فکر وکړي او له خبرو او اترو وروسته دې په خپلو منځو کې حل کړي.

ښاغلی ښوونکی! زده کوونکي په ګروپونو باندې وویشئ او هر ګروپ ته یوه عبارتي پوښتنه وټاکئ. زده کوونکي دې له خبرو اترو او مباحثې څخه وروسته پوښتنه حل کړي او همدارنګه کوشش و کړئ چې د هرې پوښتنې مفهوم په ساده ژبه هر یوه ګروپ ته ور زده کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۴ | ۲	۹۱ | ۴	۶۸ | ۴
۶۷۲ | ۲	۸۴۷ | ۷	۷۱۱ | ۳

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې په دې متیقن شي چې!

- آیا زده کوونکي د تقسیم عملیه په صحیح ډول سرته رسولی شي؟
- آیا زده کوونکي د تقسیم پوښتنې د حل امتحان کولای شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې ولیکي او وروسته دې حل او امتحان کړي.

۴۲۵ | ۵	۳۴۴ | ۶	۳۸۵ | ۵
۷۳۲ | ۸	۲۴۵ | ۴	۹۵۶ | ۷
۳۲۸ | ۶	۳۵۰ | ۵	۲۹۴ | ۹

ښاغلی ښوونکی! د کورنۍ دندې اجرا کول د ارزښت څخه ډک وښیاست او هر وخت کورنۍ دنده و ګورئ او که چیرې زده کوونکي ستونزې ولري هغوي ته لار ښوونه وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارتي پوښتنې:

۱- یو سوداګر **۸۵** منه غنم په **۵** تنو بې وزلو خلکو باندې په برابر ډول ویشي معلوم کړئ چې هر تن ته څو منه غنم رسیږي؟

۲- د احمد د تاریخ کتاب **۱۲۵** مخونه لري که چېرې هغه د مهال ویش سره سم هره ورځ **۱۵** مخه مطالعه کړي معلوم کړئ چې احمد به نوموړی کتاب په څو ورځو کې خلاص کړي؟

۳- دولت غواړي چې **۴۰۰** کڅوړې کیمیاوي سره په **۲۰** تنو بزګرانو باندې په برابر ډول وویشي معلوم کړئ چې هر بزګر ته څو کڅوړې رسیږي؟

۴- د کرهنې وزارت غواړي چې د منهو **۳۵۰** اصلاح شوي نیالګي پر **۲۵** تنو بڼوالو باندې په برابر ډو ل تقسیم کړي معلوم کړئ چې هر بڼ لرونکي ته څو نیالګي رسیږي؟

ښاغلی ښوونکی: دې عبارتي پوښتنې زده کوونکو ته په ډیر ساده ډول وښیي او زده کوونکي دې د هغه په حل کې په ګروپي ډول سره کار وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

د عددونو طبقه بندي

اووم لوست:

د عددونو لوستل او ليکل تر مليارد پورې

هدف: زده کوونکي وکړای شي د عددونو مقامي قيمتونه تر مليارد پورې په ښه توګه ولولي او وليکي.

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ:

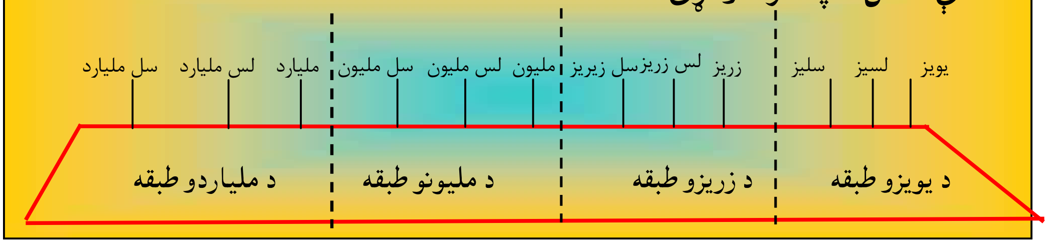

پوښتنې:

- د ښې خوا څخه کيڼې خواته لومړي درې ځايونه(خانې) په څه نامه ياديږي؟
- دوهم درې ځايونه په څه نوم ياديږي؟
- هره طبقه څو مرتبې لري او هره مرتبه د څه په نامه ياديږي؟

د یویزو طبقه			د زریزو طبقه			د ملیونو طبقه			د ملیاردو طبقه		
یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز	ملیون	لس ملیون	سل ملیون	ملیارد	لس ملیارد	سل ملیارد
لومړۍ مرتبه	دوهمه مرتبه	دریمه مرتبه	لومړۍ مرتبه	دوهمه مرتبه	دریمه مرتبه	لومړۍ مرتبه	دوهمه مرتبه	دریمه مرتبه	لومړۍ مرتبه	دوهمه مرتبه	دریمه مرتبه

ښوونکي صاحب دې پورتنی جدول د چارت په شکل رسم او د پوښتنې په وخت کې دې وکاروي. زده کوونکي دې د (۸۷۱۴۳۵۲۲۴) عدد په ګروپي ډول طبقه بندي کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زده کوونکو فعالیت:

زده کوونکي دې ۷۸۱۴۳۵۲۲۴ عدد په ګروپي ډول د طبقه بندۍ په جدول کې په اړونده مرتبو کې ولیکي.

د یویزو طبقه			د زریزو طبقه			د ملیونو طبقه			د ملیاردو طبقه		
یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز	ملیون	لس ملیون	سل ملیون	ملیارد	لس ملیارد	سل ملیارد

زده کوونکي دې ووایي چې نوموړی عدد له څو طبقو څخه جوړ شوی دی او رقمونه یې په کومو مرتبو کې واقع دي.

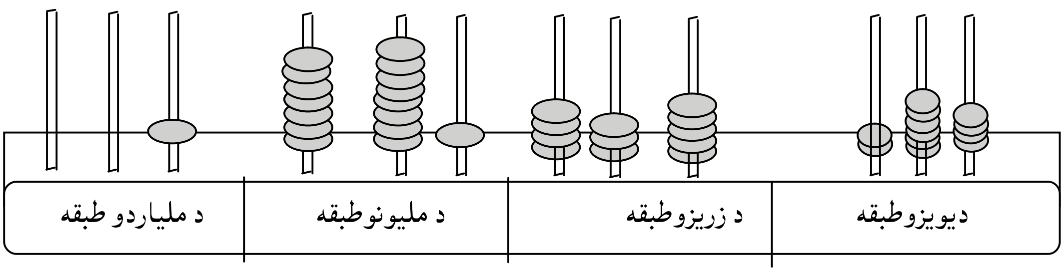

زده کوونکي دې په ګروپي کار کې د یو او بل سره له مذاکرې څخه وروسته:

- په پورتني چوکاټ پورې اړوند عدد ولیکي؟
- عدد دې په طبقو کې ولیکي؟
- نوموړی عدد دې ولولي؟

ښاغلی ښوونکی دې پورتنی جدول د چارټ په شکل رسم او د پوښتنې په وخت کې دې استعمال کړي. زده کوونکي دې د (۸۷۱۴۳۵۲۲۴) عدد په ګروپي ډول طبقه بندي کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:

- آیا زده کوونکي کولای شي چې د نوموړي عدد رقمونه د طبقو په مرتبو کې په صحیح ډول سره ولیکي؟
- آیا زده کوونکي تر ملیارد پورې راکړل شوي عددونه طبقه بندي کولای او لوستلای شي؟
- که چېرې یو عدد په عبارت وویل شي آیا زده کوونکي هغه عدد لیکلای شي؟

کورنۍ دنده:

د ۷۳۰۲۰۰۱۹۵ عدد رقمونه په لاندې جدول کې په مرتبو کې ولیکئ؟

د یویزو طبقه			د زریزو طبقه			د ملیونو طبقه			د ملیاردو طبقه		
یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز	ملیون	لس ملیون	سل ملیون	ملیارد	لس ملیارد	سل ملیارد

- د ۱۳۴۹۲۷۸ عدد طبقه بندي او وروسته یې ولولئ؟
- د (یو سلو دري ملیونه پنځه سوه څلور ویشت زره نهه سوه اووه دېرش) عدد ولیکئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمرين:

۱ ـ لاندې عددونه طبقه بندي کړئ او وروسته يې ولولئ.

۴۳۲	۱۰۰۰۰۰۰	۱۱۱۵۹۰۱۳۰۰
۵۹۷۰	۴۱۳۹۴۵	۳۲۲۴۵۳۷۴۹
۱۰۰۰۰	۲۰۱۵۴۷	۱۱۷۹۹۹۴۸۰۵
۴۳۷۰۴	۱۹۳۴۷۱۵	۲۴۵۵۳۲۲۷۰۰
۸۷۰۰۵	۲۳۴۵۷۸۱	۳۹۰۰۷۰۰۵۰۱

۲- لاندې عددونه وليکئ.

- څلور زره يوسلو څلور ويشت.
- اووه او يازره نهه سوه پنځه څلويښت.
- اووه او يازره څلور سوه دوه.
- درې اتيا زره څلويښت.
- دوه سوه درويشت زره نهه سوه.
- يو مليون درې سوه نوي زره څلور سوه درويشت.
- دولس مليونه درې سوه څلور اتيا زره دوه سوه پنځه پنځوس.
- يوسلو پنځه څلويښت مليونه اووه سوه نهه شپيته زره نهه سوه څلور دېرش.
- يو مليارد دوه سوه څلور دېرش مليونه پنځه سوه يوويشت زره يو سلو يو دېرش

ښاغلی ښوونکی: زده کوونکو ته ووایاست چې پورته پوښتنې حل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

د عددونو پراخه (توسعوي) بنودل

هدف: زده کوونکي وکړای شي عددونه په پراخه شکل سره وليکي او د هغو مفهوم په صحيح ډول درک کړي.

مثال : د ۳۲۴۵عدد کولای شو داسې وليکو:

۳۲۴۵ = ۳۰۰۰ + ۲۰۰ + ۴۰ + ۵

پوښتنې:

- د ۷۴۳٦۲ عدد د ځو لس زره، ځوزره، ځو سوه، ځو لسو او ځو يويزو څخه جوړ شوی دی؟
- هغه عدد به کوم وي چې د (اووه زريزو، پنځه زريزو، دوه زريزو، اته سليزو، نهه لسيزو، او شپږ يويزو) څخه جوړ شوی وي.

د زده کوونکو فعاليت:

- زده کوونکي دې په څلورو ګروپونوکې د لاندې عددونو په برخه کې فکر وکړي او هغه دې په پراخه ډول سره وليکي.

۵۳۷۴ = ... + ... + ... + ...

۷۲۵۱ = ... + ... + ... + ...

۴۲۳۲۴ = ... + ... + ... + ...

۹۲۸۴۳۵= ... + ... + ... + ...

همدارنګه هر ګروپ دې لاندې جدول ته توجه و کړي او له خبرو اترو وروسته دې هغه ډک کړي.

عددونه						
۳۵		۳۰				
۲۷۳	۳		۲۰۰			
۱۵۴۶		۴۰		۱۰۰۰		
۲۳۶۷۲	۲		۶۰۰		۲۰۰۰۰	
۱۴۲۳۶۴		۶۰		۲۰۰۰		۱۰۰۰۰۰

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ډاډه شي چې:

- زده کوونکو د يو عدد رقمونه په پراخه ډول سره درک کړي دي.
- زده کوونکي کولای شي هر عدد ته په پراخه ډول سره پراختيا ورکړي.

کورنی دنده:

۱- د ۳۷۴۱ عدد جوړ شوی دی له:

| ۰۰۰ زريز | , | ۰۰۰ سليز | , | ۰۰۰ لسيز | او | ۰۰۰ يويز |

۲- ۵۵۹۲۲ عدد له:

◯ لس زريزو ◯ زريزو ◯ سليزو ◯ لسيزو او ◯ يويزو څخه جوړ شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- لاندې عددونه په پراخه ډول سره و لیکئ.

۵۴۷۹ = ... + ... + ... + ...

۴۹۷۳۵ = ... + ... + ... + ...

۲۱۸۸۲۴ = ... + ... + ... + ...

۲۷۳۸۳۲۱۹ = ... + ... + ... + ...

۳۱۲۱۹۱۸۷۲ = ... + ... + ... + ...

۴- اړوند عددونه یې ولیکئ؟

۳ زریز ۷ سلیز او ۷ یویز.......................... کیږي.

۹ لس زریز ۸ زریز ۲ سلیز او ۷ یویز............. کیږي.

۲ لس زریز ۳ زریز ۴ یویز........................... کیږي.

تمرین

۱. ۲۵۷۹۴ عدد جوړ شوی دی له:

۰۰۰یویز	،	۰۰۰ لسیز	،	۰۰۰ سل یز	،	۰۰۰ زریز	او	۰۰۰لس زریز

۲. د لاندې هر یوه عبارت اړوند عدد هغو ته مخامخ ولیکئ.

- ۳ زریز ۵ سلیز ۷ لس یز او ۹ یویز ....
- ۸ لس زریز ۲ زریز ۳ سویز ۲ لسیز او ۵ یویز..................
- ۳ ملیون ۴ سل زریز ۷ لس زریز ۵ زریز ۹ سلیز ۲ لسیز او ۳ یویز.............

۳. لاندې عددونه په پراخه ډول سره ولیکئ.

۴۹۷۲ = ... + ... + ... + ...

۲۸۵۴۱ = ... + ... + ... + ...

۵۳۰۴۹۲ = ... + ... + ... + ...

۲۵۲۹۸۷۲ = ... + ... + ... + ...

ښاغلی ښوونکی دې کوښش وکړي چې زده کوونکي د تمرین هره پوښتنه د خبرو اترو او ګروپي کار له لارې حل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم څپرکی

نهم لوست

څلور ګوني عمليې
تر مليارد پورې د عددونو جمع کول

هدف: زده کوونکي وکولای شي د جمعي عمليه تر مليارد پورې په صحيح ډول ترسره کړي.

۹۲۷۶۸۴۱۳۰	← د جمعي لومړی جزء
+ ۳۹۲۵۰۴۲۵۴	← د جمعي دوهم جزء
	← د جمعي حاصل

پوښتنې:

- که چېرې و غواړو چې دوه لوی عددونه يو له بل سره جمع کړو د عددونو د رقمونو مرتبې او طبقې بايد څنګه يو دبل لاندې وليکو؟
- عددونه بايد څنګه يو دبل لاندې وليکو؟
- که چېرې دا کار ونکړو څه نقص لري؟
- د جمعي عمليه بايد له کومې خوا څخه پيل کړو؟

د زده کوونکو فعاليت:

- زده کوونکي دې د ۱۰۲۴۵۹ او ۵۴۰۹۰ عددونه يو دبل لاندې وليکي.
- زده کوونکي دې د پورته دوه عددونو د جمعي حاصل په لاس راوړي.

ښاغلی ښوونکی! زده کوونکي دې ستاسو تر نظر لاندې پورته فعاليتونه په ګروپونو کې په مشوره سره حل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:

- زده کوونکي کولای شي د دوه ورکړل شوو عددونو رقمونه په اړوندو مرتبو او طبقو کې یو د بل لاندې په صحیح توګه ولیکي.
- زده کوونکي د جمعې عملیه په صحیح ډول سره لومړی د یویز له کومې مرتبې څخه پیل کوي.

کورنۍ دنده:

۱- د عددونو هره جوړه لکه (۸۹۵۰۲۷) او (۱۳۲۹۰۰۰) او همدارنګه د (۵۷۳۲۰۰۰۹) او (۲۵۲۹۸۰۰۱) یو د بل لاندې ولیکئ او بیا یې جمع کړئ؟

۲- په لاندې جدول کې د هر ستون د جمعې حاصل په لاس راوړئ.

۲۳۷۵	۷۳۸۰۵۹۳	۲۱۸۹۳۵۱
۵۴۰۰۹	۴۰۷۲	۳۱۰۵۷۸
۴۰۷۵۸۶	۵۱۷۲۶۸	۲۹۶۴

۳- جمع یې کړئ:

```
  ۴۵۱۲۰۹
+ ۲۰۱۷۳۰
--------
```

```
  ۳۱۹۵۰۶۸
+ ۵۳۰۰۵۴۲
---------
```

```
  ۵۸۰۰۹۲۳۷۵
+ ۶۱۷۳۱۵۸۰۰
-----------
```

```
  ۱۷۹۶۹۵۰۸۰
+ ۹۱۱۰۰۳۴۱۹
-----------
```

ښاغلی ښوونکی! زده کوونکي دې لومړی پوښتنې په خپلو کتابچو کې ورسوي او وروسته دې حل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمرين

جمع یې کړئ:

۶۰۰۵۴۷۹۳	۶۳۴۰۸۹۰۰
+ ۲۱۵۴۷۰۰۰	+ ۳۴۲۷۳۴۵۸
۷۹۹۵۳۰۰۰	۸۹۰۵۰۴۲۱۲
+ ۸۰۵۰۴۷۸۵	+ ۲۵۶۶۸۹۴۵۶
۳۶۷۴۵۳۲۱	۷۰۲۳۷۶۵۳۶
+ ۸۴۵۷۹۶۳۲	+ ۴۳۴۵۹۲۶۰۰

عبارتي پوښتني:

۱- په يوه شرکت کې دري تنه سوداګر ګډون لري که چېري د يوه برخه (۲۳۷۹۰۰۰) افغانۍ دبل برخه (۸۱۰۲۵۹۴) افغانۍ او د دريم برخه يې (۳۷۴۲۵۵۰) افغانۍ وي دنوموړي شرکت مجموعي پانګه معلومه کړئ؟

۲- که چېرې په تقريبي ډول د کابل د ښار نفوس (۱۹۷۵۴۳)، د مزارشريف دښار (۸۲۴۳۷۵) او د کندهار د ښار (۹۲۵۷۸۲) تنه وي د دري واړو ښارونو نفوس به څومره وي؟

ښاغلی ښوونکي دې د تمرين پوښتنې د زده کوونکو سره حل کړي او د ستونزو په موجوديت کې دې ورسره مرسته او لارښوونه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست

د جمعي د عمليې امتحان

هدف: زده کوونکي د جمعي د عمليې په امتحان باندې پوه شي.

مثال:

د جمعي لومړی جزء	۴۳۷۸۹
د جمعي دوهم جزء	۲۳۴۵ +
د جمعي حاصل	۴۶۱۳۴

پوښتني:

- د دې لپاره چې پوه شو پورته مثال صحيح حل شوی دی او که نه څه بايد وکړو؟ د يوې حل شوې پوښتنې امتحان څه ګټه لري؟
- آيا د جمعې د عمليې د امتحان لپاره بلې کومې عمليې ته اړتيا شته؟

مثال :

۴۶۱۳۴
۲۳۴۵ −

د زده کوونکو فعاليت:

زده کوونکي دې ګروپي کار او د يو بل سره د خبرو اترو په واسطه معلوم کړي او وروسته دې ووايي چې په ورکړل شوي مثال کې: د (۴۶۱۳۴) عدد د جمعې د عمليې کومه برخه ده؟

- (۲۳۴۵) عدد د جمعي د عمليې کومه برخه ده؟
- زده کوونکي دې د امتحان عمليې لپاره تفريق سر ته ورسوي او بيا دې ووايي چې کوم عدد په لاس راغلی دئ؟
- زده کوونکي دې ووايي چې د پورتنيو فعاليتونو له سر ته رسولو څخه وروسته کومې نتيجې ته رسيدلي دي؟

ښاغلي ښوونکي: دې زده کوونکي د جمعې د عمليې دامتحان په مفهوم باندې چې د تفريق د عمليې په واسطه کيږي، پوه کړي.او د امتحان د عمليې ارزښت دې هغوی ته ووايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

- آیا زده کوونکو د جمعې د عملیې د امتحان مفهوم په صحیح ډول سره درک کړی دی؟
- آیا زده کوونکي په آسانی سره کولای شي چې د جمعې یوه پوښتنه وروسته د حل څخه امتحان کړي ؟
- آیا زده کوونکي د جمعې د عملیې د امتحان په اهمیت باندې پوه شوي دي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې لومړی پوښتنې حل او وروسته دې هره پوښتنه امتحان کړي.

۳۰۵۰۴۱ + ۳۷۰۰	۵۹۰۰۴۱۰ + ۶۳۲۵۷۶
۷۹۶۵۰۰۰ + ۲۳۰۰۷۶۵	۴۵۳۰۲۲۴ + ۱۴۷۸۹
۹۹۰۱۴۸۷ + ۳۶۵۴	۸۱۶۵۴۲۰۱۰ + ۵۲۱۹۱۳۵۲۵
۳۰۰۴۵۷۶ + ۲۱۲۹۰۰۰	۵۰۷۷۰۸۹۴۰ + ۶۲۸۹۲۳۵۸۱

ښاغلی ښوونکی دې په منظم ډول د زده کوونکو کورنۍ دنده وګوري او د هغې په پرله پسې کړنه کې دې زده کونکي تشویق کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم لوست

د عددونو تفریق تر ملیارد پورې

هدف: زده کوونکي و کولای شي د تفریق عملیه تر ملیارد پورې په صحیح توګه سر ته ورسوي.

پوښتنې:

- که چېرې وغواړو دوه لوی عددونه یو دبل څخه تفریق کړو د هرې مرتبې رقمونه او د هرې طبقې عددونه باید څنګه یو دبل لاندې ولیکو؟
- که چېرې دا کار ونشي نقص یې څه دی؟
- د تفریق عملیه له کومې خوا څخه پیل کوو؟
- که چېرې د تفریق د عملیې د سرته رسولو په وخت کې د مفروق یو رقم د مفروق منه د اړوندې مرتبې له رقم څخه لوی وي څه باید وکړو؟

د زده کوونکو فعالیت:

۱- له ٦٩٧٠٥٢٣٠ عدد څخه د ٢٨٩٣٥٦٧٤ عدد په عمودي ډول سره تفریق کړئ؟

۲-

٣٥٧٧٢١٣٠۴	مفروق منه
٢١٣٢۴٢٠٩٧	ـ مفروق
	د تفریق حاصل

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د هر ستو ن د عددونو د تفریق حاصل پیدا کړئ؟

مفروق منه	۷۱۵۳۶۳۵۱۲	۳۴۶۵۸۰۰۰۴	۹۸۸۰۰۲۴۹۷
مفروق	-۱۷۹۳۰۰	- ۱۴۰۳۰۱۲	- ۵۳۱۴۲۹۰۵
د تفریق حاصل			

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:

- زده کوونکي کولای شي چې د دوو ورکړ شوو عددونو رقمونه، مرتبې او طبقې په صحیح ډول یو د بل لاندې ولیکي؟
- ایا زده کوونکي د تفریق د عملیې په وخت کې د پور (قرض) اخیستلو د اړتیا په صورت کې کومې ستونزې نلري؟
- ایا زده کوونکو په صحیح ډول سره درک کړې ده چې د تفریق د عملیې په وخت کې د عملیې سر ته رسول لومړی د ښی خوا څخه پیل کیږي؟

کورنۍ دنده:

۱- د (۴۳۲۰۱۲۵) عدد د (۱۲۵۲۹۷۰۴) له عدد څخه تفریق کړئ؟

۲- تفریق یې کړئ؟

۵۴۳۰۲۱۶۶۹ - ۲۹۸۵۰۳۴۱	۶۰۷۱۰۵۹۲۳ - ۱۴۳۵۰۸۷۶
۲۹۰۰۳۵۴۱۷۵ - ۱۵۶۷۲۱۹۰۴۰	۴۸۱۳۴۵۷۶۰۲ - ۲۳۷۹۶۲۳۵۸۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د لاندې هریو ستون د تفریق حاصل په لاس را وړئ.

مفروق منه	۲۳۰۶۴۹۳۲۱	۹۴۳۶۵۲۳۰۸	۷۵۲۲۰۰۳۱۴
مفروق	-۱۹۵۴۳۷۶۸۱	- ۳۰۷۴۹۸۷۲۳	- ۱۲۸۷۶۵۲۱۹
د تفریق حاصل			

تمرین

تفریق یې کړئ:

۷۳۹۰۲۵۳۴۱
– ۳۸۵۰۰۴۲۱۳

۸۵۹۳۷۸۳۷۰
– ۵۴۳۵ ۰۰۸۴۲

۸۴۳۴۵۹۰۶۲
– ۶۰۳۸۳۶۹۰۱

۹۶۸۴۰۰۶۳۲
– ۷۲۱ ۱۹۷۴۴۳

۵۳۵۷۰۶۸۴۳۲
– ۴۱۴۶۹۳۰۷۸۰

۲۶۲۷۵۶۰۱ ۰۴
– ۱۳۹۴۰۱۲۳۵۸

۷۶۷۳۵۴۰۹۱۸
– ۶۵۹۸۷۶۶۳۷۵

۳۵۳۰۰۰۶۷۹۸
– ۱۴۴۹۷۸۸۵۳۶

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده په غور سره و ګوري. د ستونزو په صورت کې دې هغوی ته لارښوونه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارتي پوښتنې

۱- د دوو عددونو د جمعې حاصل (**۵۳۱۹۰۰۰۴۳**) دی که د نومړو عددونو یو عدد یې (۱۴۹۰۲۴۰۰۰) وي بل عدد یې پیدا کړئ؟

۲- یو بزګر د خپلو حاصلاتو د خرڅولو له درکه (**۱۳۸۴۵۰۰**) افغانۍ په لاس راوړي دي او د نومړو پیسو څخه یې یوه عراده تراکتور په (**۵۳۸۲۱۴**) افغانیو واخیست، معلوم کړئ چې څومره افغانۍ ورسره پاتې دي؟

۳- دوه تنه سوداګر په یوه شرکت کې چې سرمایه یې (**۳۱۹۲۵۰۰۰**) افغانۍ ده شریک دي که چېرې د یوه برخه (۱۲۰۸۳۹۰۰) افغانې وي دبل برخه یې معلومه کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم لوست:

د تفريق د عمليې امتحان

هدف:- زده کوونکي د تفريق عمليې د امتحان په طريقه باندې پوه شي.

مثال :

مفروق منه	←	۷۴۳۲۵
مفروق	←	-۹۲۴۸
د تفريق حاصل	←	۶۵۰۷۷

پوښتنې:

- د دې لپاره چې پوه شو پورته مثال په صحيح ډول سره حل شوی دی او که نه بايد څه وکړو؟
- د يوې حل شوې پوښتنې امتحان څه ګټه لري؟
- د تفريق عمليې د امتحان لپاره د بلې کومې عمليې سر ته رسولو ته اړتيا شته؟

امتحان:

$$\begin{array}{r} 65077 \\ +\ 9248 \\ \hline \end{array}$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي په ګروپي کار کې د يو او بل سره له خبرو اترو وروسته بايد درک کړي چې:
- د ٦٥٠٧٧ عدد په پورته مثال کې د تفريق د عمليې کومه برخه ده؟
- د ٩٢۴٨ عدد په پورته مثال کې د تفريق د عمليې کومه برخه ده نوم يې واخلئ؟
- زده کوونکي دې د امتحان عمليې (جمع) ترسره کړي او ودې وايي چې کوم عدد په لاس راځي؟
- زده کوونکي دې ووايي چې د پورته فعاليت څخه وروسته کومې نتيجې ته ورسيدل؟

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې خپل ځان ډاډمن کړي چې:

- ايا زده کوونکو د تفريق عمليې د امتحان مفهوم درک کړی دی؟
- ايا زده کوونکي په آسانۍ سره کولای شي چې د تفريق يوه پوښتنه دحل څخه وروسته امتحان کړي؟
- ايا زده کوونکي د تفريق د عمليې په امتحان پوه شوي دي؟

ښاغلی ښوونکي دې د پوښتنو په طرح کولو او د زده کوونکو څخه د صحيح ځوابونو په اخيستلو سره د تفريق عمليې د امتحان موضوع زده کوونکو ته ورزده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې لومړی حل او وروسته دې هره پوښتنه امتحان کړي .

۵۰۰۷۹۱۴ ۶۶۸۳۲۰ _	۳۴۹۰۵۶۰۷ ۸۲۴۳۶۶۵ _
۷۳۰۵۰۴۲۱ ۱۳۸۵۹۷۶ _	۸۳۰۰۰۷۲۹ ۶۵۴۳۹۰۳ _
۲۳۹۰۶۵۷۴۳ ۸۲۵۹۳۰۰۷ _	۶۵۹۷۲۳۶۰ ۶۲۰۰۵۹۸۷ _
۹۴۳۰۰۱۸۵۳ ۸۷۹۲۲۶۵۴۲۰ _	۳۰۴۰۱۹۰۵۰ ۲۹۸۷۴۰۲۰۹ _

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دندې و ګوري او د هغو په سر ته رسولو کې دې ورسره مرسته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ديار لسم لوست

د دوه رقمي عدد ضرب په دوه رقمي عدد کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې یو دوه رقمي عدد په بل دوه رقمي عدد کې په صحیح توګه ضرب کړي.

مثالونه:

(ب)		(الف)	
۹۴ ←	د ضرب لومړی جزء	۶۷ ←	د ضرب لومړی جزء
× ۷۸ ←	د ضرب دوهم جزء	× ۳۲ ←	د ضرب دوهم جزء
۷۵۲ ←	۸×۹۴	۱۳۴ ←	۲×۶۷
+ ۶۵۸۰ ←	۷۰×۹۴	+۲۰۱۰ ←	۳۰×۶۷
۷۳۳۲ ←	د ضرب حاصل	۲۱۴۴ ←	د ضرب حاصل

پوښتني:

- د ضرب عملیه بله کومه عملیه آسانه کوي؟
- که چېرې وغواړو دوه، دوه رقمي عددونه په عمودي توګه ضرب کړو د ضرب عملیه څنګه پیل کوو؟
- که وغواړو د ضرب د دوهم جزء د لسیز رقم د ضرب د لومړي جزء په یویزکې ضرب کړو د ضرب حاصل په کوم ځای کې لیکو؟

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې ګروپي کار وکړي له یو بل سره د بحث څخه وروسته دې مناسب عددونه د چوکاټ د تشو ځایونو لپاره پیدا او ولیکي؟
- یو یو تن دې د خپل ګروپ په استازیتوب تورې دړې ته ولاړشي او دخپل ګروپ دکار او فعالیت په برخه کې دې نورو ته معلومات ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

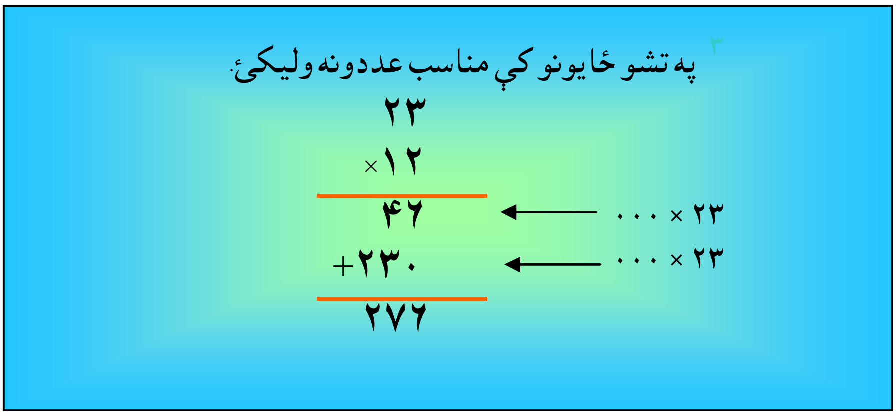

هر ګروپ دې په لاندې پوښتنه کې فکر او بحث وکړي او د ضرب حاصل دې پیدا کړي؟

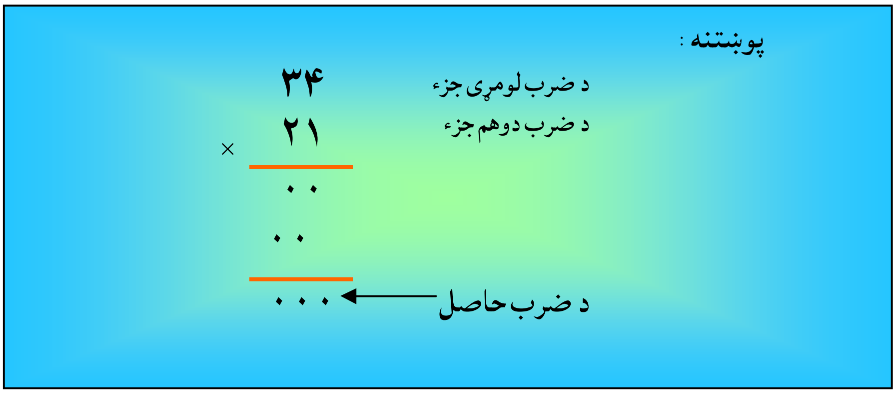

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې اطمینان پیدا کړي چې:

- ایا زده کوونکي د دوو دوه رقمي عددونو په ضرب کولو پوه شوي دي؟
- ایا زده کوونکي د ضرب عملیې په جریان کې حاصل شوي عددونه په خپلو مرتبو کې په صحیح توګه لیکلای شي؟

ښاغلی ښوونکی! کله چې زده کوونکي خپل فعالیتونه په ګروپ کې تر سره کوي، د هر ګروپ د کار څخه څارنه (مراقبت) وکړئ او که ستونزې و لري لارښوونه ورته وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ دنده:

د لاندې پوښتنو د ضرب حاصل په لاس راوړئ؟

۵۰ × ۳۵	۴۴ × ۱۱
۶۲ × ۳۰	۹۷ × ۴۵

تمرين

د لاندې پوښتنو د ضرب حاصل په لاس راوړئ؟

۵۹ × ۳۳	۲۸ × ۴۲	۷۲ × ۳۴
۸۳ × ۵۷	۹۲ × ۲۳	۲۸ × ۵۵
۷۹ × ۲۳	۸۵ × ۲۳	۹۸ × ۲۲
۲۳ × ۴۴	۷۷ × ۲۹	۸۹ × ۷۴

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده و ګوري که ستونزې ولري لارښوونه دې ورته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم لوست

په درېٖ رقمي عدد کې د دوه رقمي عدد ضرب

هدف: زده کوونکي وکړای شي په آسانۍ سره دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې په صحيح ډول ضرب کړي.

مثال:

د ضرب لومړی جزء	←	۱۶۳
د ضرب دوهم جزء	←	۴۲ ×
۲×۱۶۳	←	۳۲۶
۴۰×۱۶۳	←	+۶۵۲۰
د ضرب حاصل	←	۶۸۴۶

پوښتنې:

- که چېرې وغواړو دوه رقمي عدد په درې رقمي عدد کې ضرب کړو لومړی باید د ضرب د دوهم جزء کوم عدد د ضرب د لومړي جزء په ټولو رقمونو کې ضرب کړو؟
- که د ضرب د دوهم جزء د لسيز رقم د ضرب د لومړي جزء د يويز په رقم کې ضرب کړو د ضرب حاصل باید تر کومې مرتبې لاندې وليکو؟

د زده کوونکو فعاليت:

- زده کوونکي دې د ګروپي کار په وخت کې په نقطه نقطه تشو ځایونو کې مناسب عدد وليکي.

ښاغلی ښوونکی دې د لومړي چوکاټ مثال په یو لوی چارټ کې ولیکي او بیا دې د ټولګي مخ ته ځوړند کړي له زده کوونکو څخه دې پوښتنې وکړي او صحيح ځوابونه دې ترلاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تشو ځايونو کې مناسب عددونه وليکئ.

```
      ۱۳۴
       ۲۵
×
     ----
      ۶۷۰  ←  ....× ۱۳۴
    +۲۶۸   ←  .... × ۱۳۴
     ----
     ۳۳۵۰
```

د ګروپ هر غړی دې د لاندې پوښتنې د حل لپاره يو دبل سره خبرې اترې و کړي او حاصل دې په لاس راوړي.

پوښتنه:

د ضرب لومړی جزء ← ۳۱۲

د ضرب دوهم جزء ← ۳۱ ×

...

...

د ضرب حاصل ← ....

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:

- زده کوونکي د دوه رقمي عدد ضرب په درې قمي عدد کې د ضرب حاصل په صحيح ډول په لاس راوړلای شي.
- آيا زده کوونکي د داسې ضرب د عمليې په سرته رسولو کې ستونزې نه لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ دنده:

د لاندې پوښتنو د ضرب حاصل په لاس راوړئ؟

۳۴۰ × ۲۲	۴۰۶ × ۳۱
۵۴۳ × ۶۷	۶۶۲ × ۷۸
۳۷۹ × ۴۰	۹۴۵ × ۵۷
۴۰۶ × ۲۴	۸۷۶ × ۹۵

ښاغلی ښوونکی! ارزونه ډیر ارزښت لري په ارزونه کې مختلفې طریقې وجود لري. د طریقې ټاکل ستاسو په خوښه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمرين

د لاندي عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ؟

۵۴۶ × ۴۲	۶۷۸ × ۵۹	۷۴۲ × ۲۴
۸۳۳ × ۴۶	۹۶۸ × ۵۹	۵۸۹ × ۶۳
۳۰۴ × ۶۹	۷۱۰ × ۲۲	۹۰۰ × ۳۲
۴۵۲ × ۲۰	۱۱۲ × ۷۴	۵۵۵ × ۱۲
۷۸۰ × ۱۳	۷۰۷ × ۲۶	۸۹۴ × ۷۸

ښاغلی ښوونکی! د زده کوونکو پوښتني حل او لارښوونه ورته وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

په څلور رقمي عدد کې د دوه رقمي عدد ضرب

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په څلور رقمي عددونو کې په صحيح ډول ضرب کړي.

مثال :

د ضرب لومړی جزء	←	۲۳۴۱
د ضرب دويم جزء	←	۳۲ ×
۲×۲۳۴۱	←	۴۶۸۲
۳۰×۲۳۴۱	←	+۷۰۲۳۰
د ضرب حاصل	←	۷۴۹۱۲

پوښتني:

- که چېري د ضرب د دوهم جزء د يويزو رقم ٤ وي او مونږ هغه د ضرب په لومړي جزء کې ضرب کړو کولای شئ ووايئ چې په حقيقت د ضرب دوهم جزء په څو کې ضرب شوی دی؟
- که د ضرب د دوهم جزء د لسيزو رقم ۷ وي او مونږ هغه د ضرب په لومړي جزء کې ضرب کړو په دې صورت کې ويلای شئ چې په حقيقت کې د ضرب لومړی جزء په څو کې ضرب شوی دی؟

د زده کوونکو فعاليت:

- زده کوونکي دې په ګروپي کار کې د لاندې چوکاټ په نقطه نقطه ځايونو کې مناسب عددونه وليکي؟
- د هر ګروپ غړي دې يو د بل سره تر خبرو اترو وروسته لاندې پوښتنه حل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مناسب عددونه په تشو ځایونو کې ولیکئ؟

```
      ۱ ۲ ۵ ۴
×         ۴ ۳
    ---------
      ۳ ۷ ۶ ۲        ۱۲۵۴ × ۰۰۰۰
  + ۵ ۰ ۱ ۶ ۰        ۱۲۵۴ × ۰۰۰۰
    ---------
    ۵ ۳ ۹ ۲ ۲
```

پوښتنه :

```
      ۵۰۶۴ ◄──── د ضرب لومړئ جزء
×       ۷۲ ◄──── د ضرب دوهم جزء
    --------
      ۰۰۰۰
     ۰۰۰۰
    --------
     ۰۰۰۰۰ ◄──── د ضرب حاصل
```

ارزونه:

ښاغلي ښوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:

- ایا د هر ګروپ غړي زده کوونکي په آسانۍ سره کولی شي یو دبل سره له خبرو اترو وروسته لاندې پوښتنه حل کړي؟
- ایا زده کوونکي کولای شي چې دوه رقمي عدد په څلور رقمي عدد کې ضرب کړي؟
- ایا زده کوونکي د دې ډول پوښتنو په حل کې ستونزې نلري؟

ښاغلي ښوونکی: کله چې د زده کوونکو څخه پوښتنې کوئ په ډیر ساده ډول د هغوی څخه پوښتنې وکړئ ترڅو زده کوونکي په آسانۍ سره وکولای شي پوه شي چې تاسو څه شی غواړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ دنده:

لاندې پوښتنې حل کړئ؟

۶۰۰۳ × ۴۵	۱۷۴۹ × ۵۰	۷۳۰۴ × ۹۳	۹۲۴ × ۸۰

تمرین

لاندې پوښتنې حل کړئ؟

۱۲۹۵ × ۱۲	۲۸۶۱ × ۲۹	۴۰۳۸ × ۶۱
۸۴۰۰ × ۷۸	۷۰۰۵ × ۴۳	۱۰۰۰ × ۹۹
۳۶۰۴ × ۴۳	۵۱۳۰ × ۸۴	۷۳۲۶ × ۱۰
۳۰۹۸ × ۵۰	۲۱۹۸ × ۶۵	۸۳۵۴ × ۴۹

ښاغلی ښوونکی دې زده کوونکي په ګروپونو تقسیم او د هر ګروپ لپاره دې له دریم تمرین څخه پوښتنې ورکړي ترڅو له خبرو اترو وروسته پوښتنې حل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپاږسم لوست

په څو رقمي عدد کې د دوه رقمي عدد ضرب

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې دوه رقمي عدد په څو رقمي عدد کې په آسانۍ سره ضرب کړي.

مثال:

د ضرب لومړی جزء	←	۱۳۸۵۲
د ضرب دوهم جزء	←	۴۶ ×
۱۳۸۵۲×۶	←	۸۳۱۱۲
۱۳۸۵۲×۴۰	←	۵۵۴۰۸۰+
د ضرب حاصل	←	۶۳۷۱۹۲

پوښتنې:

- پورته مثال ته پاملرنه وکړئ چې د ضرب دوهم جزء څو رقمي دی؟
- په دې مثال کې د ضرب دوهم جزء څو رقمي دی؟
- که چېرې وغواړو دغه عددونه ضرب کړو په لومړي وار کې څنګه عمل وکړو او په دویم وار کې باید څه وکړو؟

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي په ګروپونو کې باید یو د بل سره تر خبرو اترو وروسته په لاندې چوکاټ کې د نقطې، نقطې په ځای مناسب عددونه ولیکي؟
- زده کوونکي دې په هر ګروپ کې یو دبل سره مشوره وکړي او هر ګروپ دې لاندې پوښتنه حل کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مناسب عدد په تشو ځايو نوکې ولیکئ.

	۲۳۱۵۴
	× ۳۲
۰۰۰ × ۲۳۱۵۴	۴۶۳۰۸
۰۰۰ × ۲۳۱۵۴	+۶۹۴۶۲
	۷۴۰۹۲۸

پوښتنې:

د ضرب لومړی جزء	۶۸۵۹۴
د ضرب دوهم جزء	× ۳۷
	۰۰۰۰۰
	۰۰۰۰۰
د ضرب حاصل	۰۰۰۰۰۰

ارزونه:

ښوونکی دې خپل ځان ډاډمن کړي چې:

- ایا زده کوونکي کولای شي چې یو دوه رقمي عدد د څلور رقمي څخه په لوی (څو رقمي) عدد کې په آسانۍ سره ضرب کړي؟
- ایا زده کوونکي د دې ډول پوښتنو په حل کې اشتباه نه کوي؟

ښاغلی ښوونکی: د ارزونې مختلف ډولونه موجود دي کومه طریقه یا ډول چې تاسو ته آسانه ده او زده کوونکي ښه ورباندې پوهیږي د زده کوونکو په ارزونه کې ورڅخه کار واخلئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ دنده:

لاندې پوښتنې حل کړئ؟

۸۵۴۳۲	۵۲۰۵۷۶	۴۳۲۹۸۷۱	۶۵۹۴۳۷۳
× ۸۹	× ۴۳	× ۵۲	× ۹۳

تمرين

ضرب يې کړئ؟

۱۲۴۸۳	۲۳۰۵۴	۴۰۰۹۵
× ۳۱	× ۴۲	× ۱۱
۸۴۶۱۳	۷۳۵۴۰	۷۰۴۰۹
× ۲۷	× ۳۳	× ۲۸
۸۷۲۰۰	۴۳۴۱۷	۲۰۰۰۹
× ۱۳	× ۴۰	× ۸۵
۳۵۷۲۱۴۰	۱۶۳۲۱۹۴	۲۵۸۷۹۳۶
× ۳۲	× ۶۵	× ۴۶

ښاغلی ښوونکی: ارزونه مختلف ډولونه لري تاسې کولای شئ هره طريقه چې ستاسو لپاره ښه وي او ښه نتيجه ورڅخه اخستلای شئ د زده کوونکو په ارزونه کې د هغې څخه استفاده وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوو لسم لوست

په دوه رقمي عدد باندې د دوه رقمي عدد تقسیم

هدف: زده کوونکي د دوه رقمي عدد تقسیم په بل دوه رقمي عدد، په طریقه باندې پوه شي.

مثال: مقسوم علیه ← ۱۱ | ۸۹ → مقسوم

خارج قسمت ← ۸ | -۸۸

۱ → پاتې(باقیمانده)

پوښتنې:

- که چېرې د دوه رقمي عددونو تقسیم په دوه رقمي عدد باندې پوښتنه راکړل شي ترڅو مونږ هغه حل کړو. د تقسیم د عملیې د اجرا څخه مخکې د مقسوم او مقسوم علیه په برخه کې باید څه فکر وکړو؟
- که چېرې له فکر کولو څخه وروسته د مثال په ډول په هغه تقسیم کې چې مقسوم علیه (۵) وارې یا په تقریبي ډول او یا په پوره ډول په مقسوم کې شامل وي دغه عدد د تقسیم د علامې په کومه برخه کې باید ولیکو؟
- له فکر کولو وروسته کله چې خارج قسمت مو پیدا کړ د تقسیم پاتې عملیه باید څرنګه مخ ته یوسو.

د زده کوونکو فعالیت:

- ټول ګروپونه دې په جلا ډول سره د لاندې چوکاټ په داخل کې د پوښتنې په برخه کې فکر و کړي او تر خبرو اترو وروسته دې هغه حل کړي.
- د هر ګروپ استازی دې په خپل وار سره توري دړې ته لاړ شي او نوموړې پوښتنه دې د دوهم ځل لپاره حل کړي.

ښاغلی ښوونکی! کله چې زده کوونکي په ګروپونو باندې ووېشل شي په چوکات کې پوښتنه باید ټولو ګروپونو ته ورکړې شي چې هغوی د یو بل په مشورې سره حل کړي. تاسو د ټولو ګروپونو څخه څارنه وکړئ او مرسته ورسره وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثال: مقسوم علیه ← ۲۵	۸۰ → مقسوم	
خارج قسمت ← ...	...	
	... → پاتې	

ارزونه:

ښاغلي ښوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:

- زده کوونکي د دوه رقمي عددونو تقسیم په دوه رقمي عدد باندې په صحیح ډول پوه شوي دي.
- زده کوونکي د تقسیم د علمیې د سرته رسولو په وخت کې د دې د رقم پوښتنو په حل کې ستونزې نلري.

کورنۍ دنده:

لاندې پوښتنې حل کړئ.

مقسوم	مقسوم علیه	مقسوم	مقسوم علیه
۳۱	۱۰	۴۵	۲۲
...	...	...	...
...		...	
۷۴	۳۵	۹۴	۴۵
...	...	...	...
...		...	
۶۷	۲۱	۸۶	۴۰
...	...	...	...
...		...	

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده وګوري که مشکل و لري په حل کې دې ورته لارښوونه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمرين

تقسيم يې کړئ؟

۲۲	۱۰	۳۴	۱۱	۴۴	۲۱
۵۳	۱۳	۶۰	۱۵	۶۹	۳۰
۷۴	۲۴	۷۷	۳۵	۸۰	۲۰
۸۷	۴۱	۹۳	۳۱	۹۹	۴۵

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱- يو سړی ۳۲ دانې چاکليټ لري که چېرې هغه د خپلې کورنۍ د ۱۰ تنو غړو په منځ کې په برابر (مساوي) ډول تقسيم کړي معلوم يې کړئ چې د کورنۍ هر غړي ته څودانې چاکليټ رسيږي او څو دانې ورسره پاتې کيږي؟

۲- ښوونکی (۸۴) پاڼې سپين کاغذ خپلو زده کوونکو ته چې ۲۸ تنه دي په برابر ډول ويشي معلوم يې کړئ چې هر تن ته څو پاڼې رسيږي؟

ښاغلی ښوونکی دې د پوښتنو په حل کې له زده کوونکو سره مرسته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست

په دوه رقمي عدد باندې د درې رقمي عدد تقسیم

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې درې رقمي عدد په دوه رقمي عدد باندې تقسیم کړي.

مقسوم علیه ←	۲۱	۴۴۷	← مقسوم
خارج قسمت ←	۲۱	۴۲ −	
		۰۲۷	
		۲۱ −	
		۰۶	← پاتې

پوښتنې:

- د درې رقمي عددونو تقسیم په دوه رقمي عدد باندې لومړی باید له کومې خوا او د مقسوم څو رقمه له مقسوم علیه سره پرتله (مقایسه) کړو؟
- که چېرې د پرتله کولو په نتیجه کې بیا هم ولیدل شي چې مقسوم علیه لوی دی څه باید وکړو؟

د زده کوونکو فعالیت:

- زد ه کوونکي دې ګروپي کار وکړي او هر ګروپ دې د چوکاټ په دننه پوښتنه کې فکر وکړي د یو بل سره تر خبرو اترو (مناقشې) څخه وروسته دې هغه حل کړي.

ښاغلی ښوونکی دې د ګروپي کار د جریان مراقبت وکړي او که ستونزې وي لارښوونه او مرسته دې وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه : مقسوم علیه ← ۳۰ | ۳۶۵ ← مقسوم

خارج قسمت ← ۰۰

۰۰

۰۰

۰۰

پاتې ← ۰۰۰

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې خپل ځان ډاډمن کړي:

- آیا زده کوونکي د مقسوم او مقسوم علیه د رقمونو پرتله کې مشکل نلري؟
- آیا زده کوونکي خارج قسمت د مقسوم علیه له هر رقم سره په صحیح توګه ضرب کولای شي.

کورنۍ دنده:

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳۵	۷۳۵	۹۷	۵۶۳	۸۵	۴۹۱

تمرین

۳۰	۴۸۲	۱۷	۶۲۴	۴۰	۸۲۴
۵۳	۹۸۲	۴۱	۸۹۴	۲۱	۷۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارتي پوښتنې:

۱- د یو ښوونځي د لومړي ټولګي د نویو زده کوونکو ننوت شمېر (**۵۴۰**) تنه دی که د ښوونځي اداره هغه په مساوي توګه په داسې ډول وویشي چې د هر ټولګي د ننوت شمېر (**۴۵**) تنه شي معلوم یې کړئ چې څو لومړي ټولګي جوړېږي ؟

۲- په یوه فابریکه کې ۱۲ پایې ماشینونه دي چې په هره دقیقه کې (**۸۲**) متره ټوکر تولید وي، معلوم کړئ چې یوه پایه ماشین په یوه دقیقه کې څو متره ټوکر تولیدوي؟

ښاغلی ښوونکی! د پوښتنو عبارت په ساده او آسانه توګه زده کوونکو ته ووایاست چې په ښه ډول سره د پوښتنو په مفهوم پوه شي او حل یې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست

په دوه رقمي عدد باندې د څلور رقمي عدد تقسيم

هدف: زده کوونکي و کړای شي چې څلور رقمي عدد په دوه رقمي عدد باندې په صحيح ډول تقسيم کړي.

مقسوم ←	۳۲۱۴	۲۵	← مقسوم عليه
	-۲۵	۱۲۸	← خارج قسمت
	۷۱		
	-۵۰		
	۲۱۴		
	-۲۰۰		
پاتې ←	۱۴		

پوښتنې:

- په عمليه کې لومړی د مقسوم ارقام د مقسوم عليه له ارقامو سره له کوم لوري او څه ډول پرتله کوو؟
- دا کار د تقسيم د عمليې په سرته رسولو کې په کومه اندازه ارزښت لري؟

د زده کوونکو فعاليت:

زده کوونکي دې ګروپي کار وکړي او هر ګروپ دې په چوکاټ کې دننه پوښتنې په برخه کې فکر وکړي او له خبرو اترو وروسته دې هغه حل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

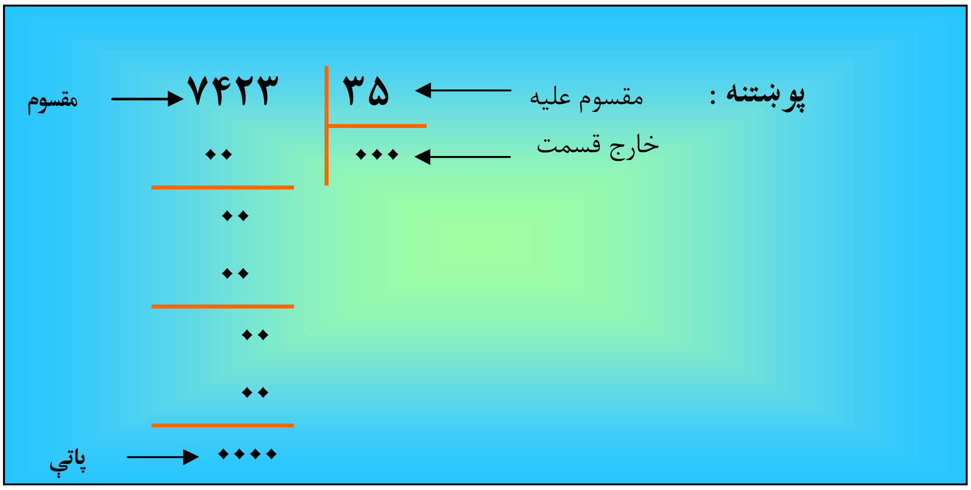

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډاډه کړي چې:

- آيا زده کوونکي په آسانۍ سره کولای شي چې يو څلور رقمي عدد په دوه رقمي عددباندې تقسيم کړي؟
- زده کوونکي د پوښتنو د حل کولو په وخت کې غلطي نکوي؟

کورنۍ دنده:

لاندې پوښتنې حل کړئ؟

۷۲۹۴ | ۳۱

۹۴۹۸ | ۴۵

۵۴۲۳ | ۵۰

۷۳۲۴ | ۷۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمرین

۸۷ | ۳۲۶۳	۵۴ | ۱۶۷۴	۲۳ | ۱۳۱۱
۷۹ | ۶۵۸۷	۵۸ | ۴۷۶۵	۷۸ | ۱۵۶۰

لاندې پوښتنې حل کړئ؟

۱-یوه ژرنده په هرو ۱۲ دقیقو کې یو من غنم اوړه کوي معلوم کړئ چې په ۲۵۳۲ دقیقو کې به څو منه غنم اوړه کړي؟

۲-یو بزګر په (۸۸) دقیقو کې یو جریب ځمکه یوې کوي معلوم کړئ چې په (۱۹۰۰) دقیقو کې به څو جریبه ځمکه یوې کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست

د ضرب د عمليې امتحان

هدف: زده کوونکي د ضرب د علميې د امتحان له طريقې سره پېژندګلوي پيدا کړي.

مثال :

۳۶۵ ←	د ضرب لومړی جزء
× ۲۱ ←	د ضرب دوهم جز
۳۶۵	
+۷۳۰	
۷۶۶۵ ←	د ضرب حاصل

پوښتنې:

- د ضرب د يوې حل شوې پوښتنې د امتحاان لپاره کومې عمليې ته اړتيا شته؟
- د دې عمليې اجرا کول څنګه وټاکو؟
- د عمليې د اجرا څخه وروسته به څنګه پوه شو چې پوښتنه صحيح ده؟

د زده کوونکو فعاليت:

- زده کوونکي دې په ګروپي کار کې د امتحان عمليه يعني (تقسيم) اجرا کړي.
- په ګروپي کار کې دې زده کوونکي تشخيص کړي چې په ذکر شوي مثالو کې د ضرب په عمليه کې د٧٦٦٥ عدد کوم جزء دی، نوم يې واخلئ.
- په ضمن کې دا روښانه کړئ چې د (٢١ عدد د ضرب په دې پوښتنه کې کوم جزء دی؟
- زده کوونکي دې د تقسيم عمليه اجرا کړي؟

ښاغلی ښوونکی دې په ګروپونو کښې د زده کوونکو فعاليت وڅاري او لارښوونه دې ورته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امتحان:

۷۶۶۵	۲۱
...	...
...	
...	
...	
...	
....	

د ضرب دويم جزء = د ضرب لومړي جزء ÷ د ضرب حاصل

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډاډه کړي چې:

- زده کوونکي د ضرب د عمليې په امتحان باندې په بشپړه توګه پوه شوي دي.
- آيا د ضرب د پوښتنې د آزمويلو د عمليې په وخت کې کوم مشکل نلري؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې لومړی لاندې پوښتنې حل او بيا دې امتحان کړي.

۹۷	۴۸	۷۶
× ۲۱	× ۱۳	× ۴۵

تمرين

لاندې هره يوه پوښتنه حل او بيا يې امتحان کړئ.

۳۹۵	۵۱۸	۷۵۸
۶۴	× ۹۶	× ۶۲
۶۰۲	۹۰۰	۸۰۷
× ۷۱	× ۵۷	× ۹۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوویشتم لوست

د تقسیم د عملیې امتحان

هدف: زده کوونکی د تقسیم د عملیې په امتحان پوه او زده یې کړي.

مثال : مقسوم علیه ← ۴۷ | ۷۵۲ ← مقسوم

خارج قسمت ← ۱۶

۷۵۲
– ۴۷
۲۸۲
–۲۸۲
۰۰۰

پوښتنې:

- د تقسیم د پوښتنې د امتحان لپاره کومې عملیې ته اړتیا لرو؟
- د دې عملیې اجزاوې به کومې وي؟
- د عملیې د اجرا څخه وروسته د پوښتنې د صحیح والي په برخه کې څنګه نتیجه اخیستلی شو؟

د زده کوونکو فعالیت:

- د زده کوونکو هر ګروپ دې د امتحان عملیه (ضرب) سر ته ورسوي او بیا دې نتیجه بیان کړي.

ښاغلی ښوونکې دې زده کوونکي د تقسیم د عملیې په برخه کې له دوه ډوله پوښتنو سره مخامخ کړي یو هغه پوښتنې چې پوره یا بشپړې ویشل کیږي او بل یې هغه پوښتنې دي چې له ویشلو وروسته پاتې لري. په دې برخه کې دې زده کوونکو ته معلومات ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امتحان: مقسوم علیه ← ۴۷
خارج قسمت ← ۱۶ ×

۰۰۰
۰۰

مقسوم ← ۰۰۰۰

مقسوم = خارج قسمت × مقسوم علیه

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډاډه کړي چې:

- زده کوونکو د تقسیم د عملیې امتحان په ښه او صحیح توګه زده کړی دی او که نه؟
- هغوی د امتحان له عملیې څخه ښه نتیجه اخستلی شي؟

کورنۍ دنده:

لاندې پوښتنې حل او بیا یې امتحان کړئ؟

۲۵ | ۳۰۰

۳۱ | ۶۸۲

۳۰ | ۴۵۰

۱۵ | ۱۸۰

ښاغلي ښوونکی دې زده کوونکي پوه کړي، هغه تقسیم چې پاتې ولري د امتحان په وخت کې پاتې د مقسوم علیه او خارج قسمت د ضرب دحاصل سره جمع کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تقسیم د عملیې امتحان چې پاتې ولري

مقسوم ← ۹۰۲	۳۶ ← امتحان: مقسوم علیه
−۷۲	۲۵ ← خارج قسمت
۱۸۲	
−۱۸۰	
پاتې ← ۲	

مقسوم = پاتې+ خارج قسمت × مقسوم علیه

پوښتنې:

- د تقسیم هغه پوښتنه چې پاتې ولري د امتحان لپاره څه شی د څه شي سره ضرب کړو.
- په پاتې باندې څه وکړو؟

امتحان:

$$\begin{array}{r} 36 \\ \times\ 25 \\ \hline \ldots \\ \ldots \\ \hline \ldots\ldots \end{array}$$

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې د ګروپي کار پواسطه د ضرب هغه پوښتنه چې په پورته چوکاټ کې ده، حل کړي.
- وروسته دې زده کوونکي د یو بل په مشوره نتیجه بیان کړي.
- زده کوونکي دې د تقسیم پاتې د پورتني ضرب له حاصل سره جمع او د امتحان عملیه دې بشپړه کړي؟

ښاغلی ښوونکی دې زده کوونکي په دې پوه کړي چې هغه د تقسیم سوال یا عملیه چې پاتې ولري په هغه کې پاتې د مقسوم علیه او خارج قسمت د حاصل ضرب سره جمع کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې! ځان ډاډه کړي چې:

- آیا زده کوونکي د تقسیم پوښتنه چې پاتې ونلري امتحان کولای شي؟
- زده کوونکي د تقسیم پوښتنه چې پاتې ولري امتحان کولای شي ؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې لومړی لاندې پوښتنې حل او بیا دې امتحان کړي.

۵۶۳ ÷ ۵۱	۶۷۲ ÷ ۵۴	۷۸۶ ÷ ۳۵
۶۹۹ ÷ ۳۳	۸۵۴ ÷ ۲۱	۹۷۸ ÷ ۴۱

ښاغلي ښوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده وګوري که چیرې ستونزي ولري لارښوونه دې ورته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم څپرکی

هندسه

دوه ویشتم لوست

د مثلث د محیط اندازه کول

هدف: زده کوونکي وکړای شي د هندسي شکلونو محیط پیدا کړي.

د مثلث، مربع، مستطیل او مضلع د محیط د اندازه کولو لپاره ددې هندسي شکلونو ضلعې سره جمع کوو د هغو د محیط اندازه لاسته راځي.

مثلث: مخامخ شکل یو مثلث دی

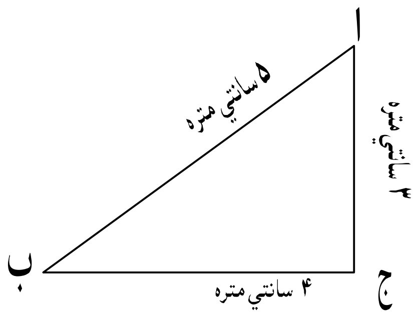

پوښتنې:

- د (ا ب ج) شکل کوم هندسي شکل دی نوم یې واخلئ؟
- دغه شکل څو ضلعې لري؟
- د هرې ضلع اوږدوالی په جلا توګه ووایاست چې څو سانتي متره دی؟
- د دې له پاره چې د مثلث محیط پیدا کړو څه باید وکړو؟

ښاغلی ښوونکی دې کوښښ وکړي چې د پورته هرې پوښتنې صحیح ځواب د زده کوونکو څخه تر لاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زده کوونکو فعالیت:

- د زده کوونکو هر ګروپ دې په اړوند ګروپ کې د یو او بل د مشورې څخه وروسته د دې مثلث محیط پیدا کړي؟
- هر ګروپ ته دنده ورکړئ چې یو مثلث رسم او دخط کش پواسطه د هرې ضلعې اوږدوالی معلوم کړي؟
- د هر ګروپ زده کوونکي دې د هغه مثلث محیط پیدا کړي چې دوی په خپله رسم کړی دی؟

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډاډه کړي چې:

- زده کوونکي کولای شي چې د یوه مثلث محیط معلوم کړي؟
- آیا زده کوونکي پوهېږي چې د مثلث د محیط د پیدا کولو له پاره د هغه د ضلعو د اوږدوالي پیداکولو ته اړتیا شته ؟

کورنۍ دنده:

د لاندې مثلثونو محیط پیدا کړئ؟

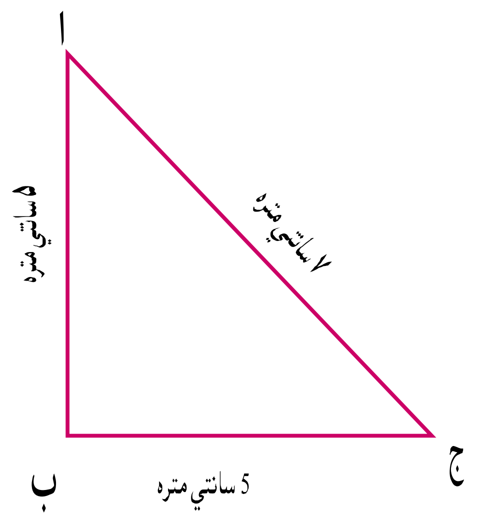

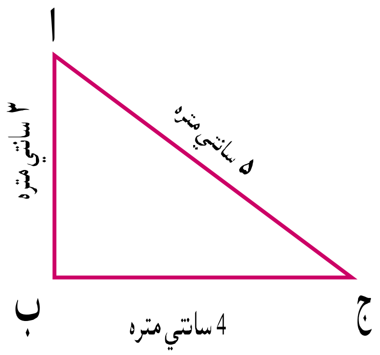

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمرین

۱- درې مثلثونه رسم او د ضلعو اوږدوالی یې د خط کش پواسطه اندازه او بیاد هغه محیط پیدا کړئ؟

۲- د هر مثلث شکل، شی یا جسم چې په خپل چاپیریال کې ګورئ د امکان په صورت کې یې ضلعې اندازه او محیط یې پیدا کړئ؟

۳- د لاندې شکلونو محیط پیدا کړئ؟

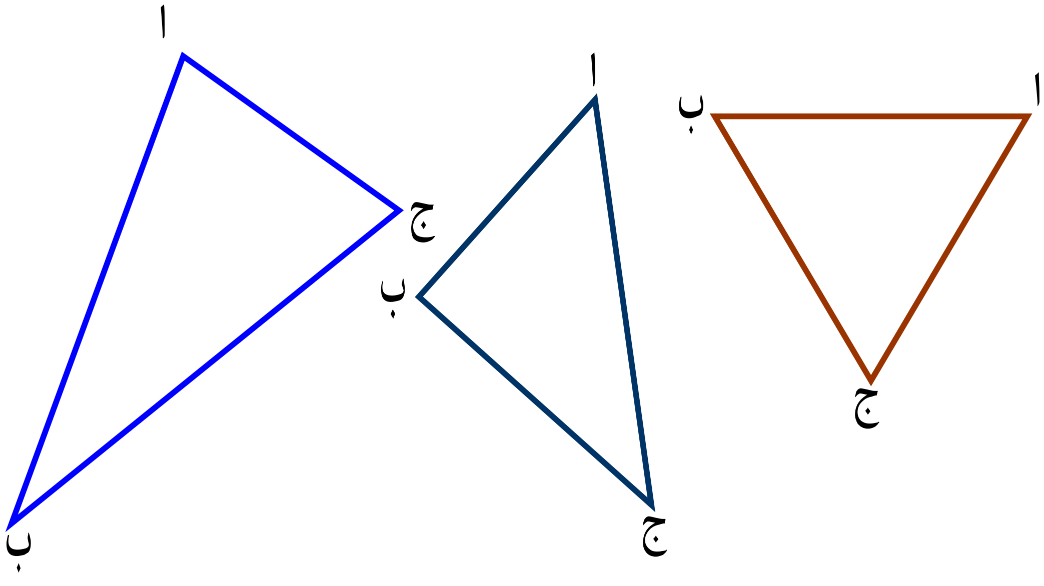

ښاغلی ښوونکی دې د کاغذ څخه مستطیلونه جوړ او هر ګروپ ته دې توزیع کړي څو د هر ګروپ زده کوونکي د هغو ضلعې اندازه او محیط یې پیدا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درویشتم لوست

د مربع د محیط اندازه کول

هدف: زده کوونکي باید وکولاشي چې د مربع محیط پیدا کړي.

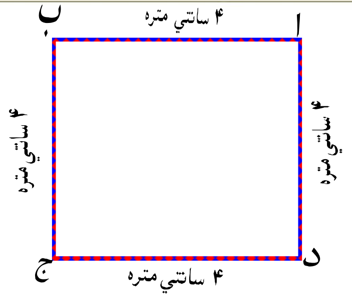

پوښتنې:

- د (ا ب ج د) شکل د څه په نوم یا دیږي؟
- دغه هندسي شکل څو ضلعې لري؟
- آیا د دې شکل ټولې ضلعې سره مساوي دي او که توپیر لري؟
- د دې هندسي شکل محیط څنګه پیدا کولای شو؟

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې ګروپي کار و کړي او هر ګروپ دې په مشوره سره د پورتنۍ مربع محیط پیدا کړي؟
- زده کوونکي دې د هغو مربع ګانو محیط چې د ښوونکي پواسطه د کاغذ څخه جوړې او ورته ورکړل شوې دي پیدا کړي؟

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې خپل ځان ډاډمن کړي چې:

- زده کوونکي په صحیح توګه د مربع محیط پیدا کولای شي.
- زده کوونکي د مربع د محیط په پیدا کولو کې کومه ستونزه نلري.

ښاغلي ښوونکي دې مربع ګانې له کاغذ څخه جوړې کړي او ټولګي ته دې راوړي. د ګروپي کار په وخت کې دې هر ګروپ ته یوه جوړه کړې مربع ورکړي چې زده کوونکي د هغې د هرې ضلعې او محیط اوږدوالی پیدا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ دنده:

د لاندې مربع ګانو محیط پیدا کړئ؟

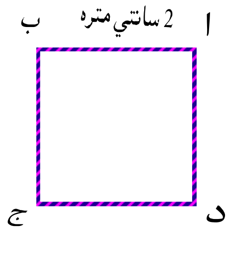

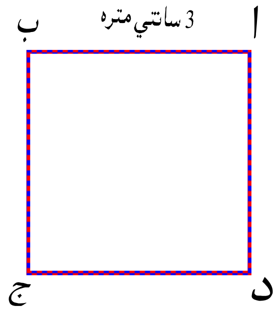

تمرین

د کاغذ ۴ مختلفې مربع ګانې جوړې کړئ او بیا یې د ضلعو اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه او محیط یې پیدا کړئ؟

ښاغلي ښوونکي دې د کاغذ څخه مربع ګانې جوړې او ګروپونو ته دې ورکړي چې میحط یې پیدا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورويشتم لوست

د مستطيل د محيط اندازه کول

هدف: زده کوونکي و کولای شي د مستطيل محيط پيدا کړي؟

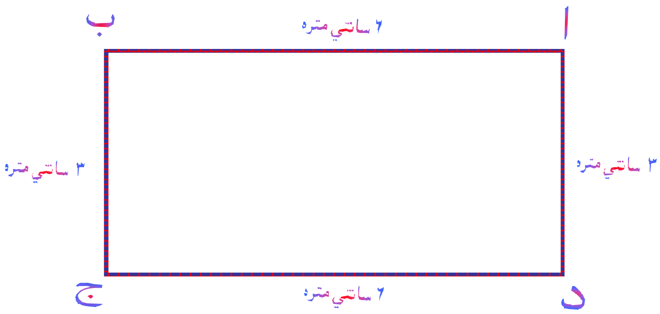

پوښتنې:

- د (ا ب ج د) شکل د څه په نامه يا دېږي؟
- دغه هندسي شکل څو ضلعې لري؟
- محيط يې څنګه پيدا کولای شو؟

د زده کوونکو فعاليت:

- زده کوونکي دې د ګروپي کار په واسطه د (ا ب ج د) مستطيل محيط په صحيح توګه پيدا کړي.
- زده کوونکي دې د هغه مستطيل محيط چې د کاغذ څخه د ښاغلي ښوونکي پواسطه جوړ شوی او ګروپونو ته ويشل شوی دی پيدا کړي.

ښاغلي ښوونکي دې له کاغذ څخه مختلف مستطيلونه جوړ او ټولګي ته دې راوړي بيا دې، يو، يو مستطيل هر ګروپ ته ورکړي چې زده کوونکي د هغه اوږدوالي او سور د خط کش په واسطه اندازه کړي او محيط يې پيداکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

ښاغلی ښوونکي دې ځان ډاډمن کړي چې:

- زده کوونکي کولای شي په صحیح توګه د مستطیل محیط پیدا کړي؟
- زده کوونکي د مستطیل د محیط د پیدا کولو په وخت کې له کوم مشکل سره نه مخامخ کېږي؟

کورنۍ دنده:

د مستطیل محیط پیدا کړئ؟

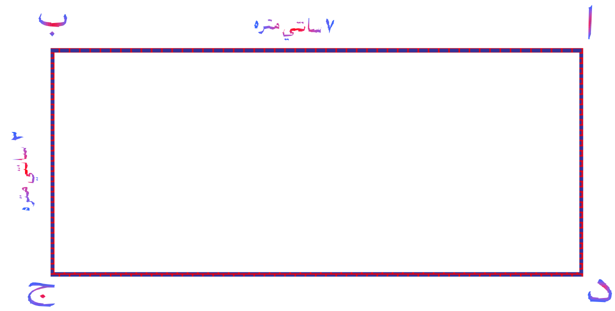

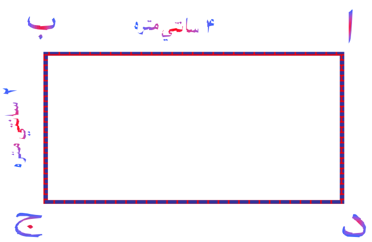

تمرین

۱- یوه سپینه پاڼه چې د مستطیل شکل لري او ږدوالی او سوریې اندازه او محیط یې پیدا کړئ؟

۲- د خپل مېز د سطحې محیط پیدا کړئ؟

۳- د خپل ټولګي د تورې درې محیط پیدا کړئ؟

ښاغلي ښوونکي دې د پورته پوښتنو په حل کولو کې مرسته او لارښوونه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مضلع د محیط اندازه کول

هدف: زده کوونکي و کړای شي چې د مضلع محیط په آسانۍ سره پیدا کړي.

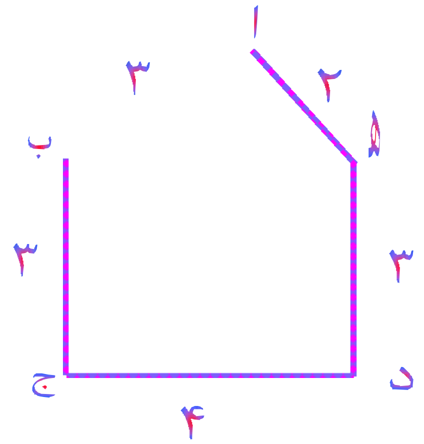

پوښتنې:

- د (ا ب ج د ه) هندسي شکل د څه په نامه یادېږي؟
- دغه هندسي شکل څو ضلعې لري؟
- د دې هندسي شکل محیط څنګه پیدا کولای شو؟

د زده کوونکو فعالیت:

- د هر ګروپ زده کوونکي دې د یو او بل په مشورې د (ا ب ج د هـ) د مضلع محیط پیدا کړي.
- زده کوونکي دې د هغو مضلع ګانو محیط چې د ښاغلي ښوونکي له خوا ترتیب او ورکړشوي دي پیدا کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې خپل ځان ډاډمن کړي چې:

- زده کوونکي کولای شي د مضلع محیط په صحیح ډول پیدا کړي؟
- زده کوونکي د مضلع په پیدا کولو کې له کومې اشتباه او غلطۍ سره نه مخامخ کېږي؟

کورنۍ دنده:

- د کاغذ څخه دوه مضلع جوړې کړئ؟
- د هرې مضلع د ضلعو اوږدوالی د خط کش پواسطه پیدا کړئ؟
- د هرې یوې مضلع محیط پیدا کړئ؟

تمرین

۱- د هغه مثلث محیط پیدا کړئ چې د څنډو اوږدوالی یې ۲، ۸، ۱۰، سانتي متره وي؟

۲- دهغې مربع د محیط اوږدوالی پیداکړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۵ سانتي متره وي؟

۳- د مستطیل محیط پیداکړئ چې اوږدوالی یې ۲ سانتي متره او سور یې ۴ سانتي متره وي؟

۴- د هغه مربع محیط پیدا کړئ چې دیوې ضلعې اوږدوالی یې ۸ سانتي متره وي؟

۵- د هغې مستطیل محیط پیداکړئ چې اوږدوالی یې ۸ سانتي متره او سوریې ۵ سانتي متره وي؟

۶- د هغې مضلع محیط پیداکړئ چې د څنډو (ضلعو) اوږدوالی یې (۱، ۲، ۲، ۲، ۳) سانتي متره وي؟

ښاغلی ښوونکی دې د کاغذ څخه مضلع ګانې جوړې او هر ګروپ ته دې ور کړي چې محیط یې پیدا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ ویشتم لوست

د سطحې پېژندنه

هدف: زده کوونکي سطح و پېژني او د هغې سره پېژندګلوي پیدا کړي.

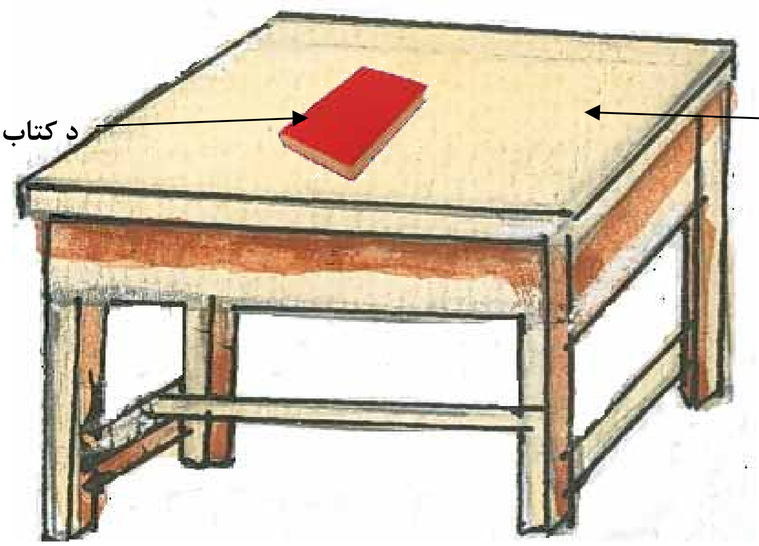

پوښتنې:

- تاسې هریو د خپلو لاسونو ورغوی په میز باندې کېږدئ او بیا یې خواته یې کش کړئ او ووایاست چې څه حس کوئ؟
- ستاسو د میز دغه برخه دڅه په نوم یاد یږي؟
- د خپل ټولګي په دېوال باندې لاس کش کړئ او ووایاست چې هغه دیوال د څه په نامه یادوي.
- که چېرې خط کش په مېز باندې کیږدي او ټولې برخې د میز په مخ تماس و کړي دغه سطحې ته څه ډول سطحه وایي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زده کوونکو فعالیت:

- د زده کوونکو هر ګروپ دې د مشورې څخه وروسته د دوو هوارو جسمونو د سطحو نومونه واخلي او د کاغذ په مخ دې ولیکي ؟

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډاډه کړي چې:

- آیا زده کوونکو سطح په صحیح او ښه توګه پېژندلې ده؟
- آیا زده کوونکي پوهېږي چې دې سطحو ته هوارې سطحې وايي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د دریو شیانو د سطحې نومونه په خپلو کتابچو کې ولیکي چې د هوارې سطحې ښودونکې وي ؟

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دندې وګوري او لارښوونه دې ورته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه ویشتم لوست

د دایرې پېژندنه

هدف: زده کوونکي دایره، د دایرې سطحه، قطر، شعاع او وتر و پیژني او هغه تشخیص کړای شي.

دایره: مخامخ شکل یوه دایره او د (الف) نقطه د دایرې مرکز دی.

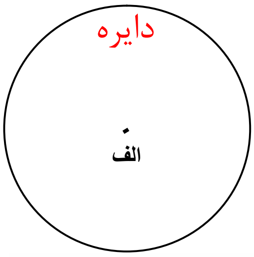

د دایرې سطحه: په مخامخ شکل کې توره شوې برخه د دایرې سطحه رابنیي.

د دایرې قطر: په مخامخ شکل کې د (ب ج) توټه خط د دایرې قطر دی.

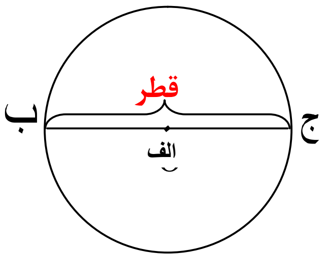

د دایرې شعاع: په مخامخ شکل کې د (اج) توټه خط د دایرې شعاع دي.

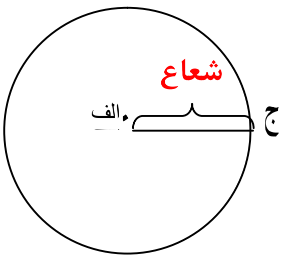

د دایرې وتر: د (ده) خط په مخامخ شکل کې د دایرې وتر بنیي.

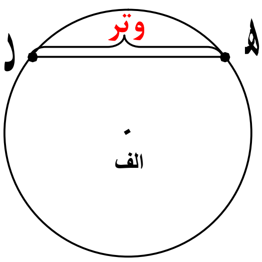

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

- د یوشي نوم واخلئ چې د دایرې شکل ولري؟
- د دایرې سطحه په فلزي سکوکې و ښیاست؟
- په دقت سره دشکلونو له مخې وواياست چې قطر او شعاع يو له بله څه توپیر لري؟
- د شکل له مخې وواياست چې قطر او وتر څه توپېر لري؟

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې ګروپي کار وکړي او هر ګروپ دې له کاغذ څخه پرې شوې دایره کې، چې د ښاغلي ښوونکي له خوا ورته ورکړل شوې ده، د دایرې قطر، شعاع او وتر په جلا ، جلا توګه و ښيي.

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:

- زده کوونکي د دایرې، قطر، شعاع او وتر تشخیص کولای شي.

کورنۍ دنده:

- درې کاغذونه د دایرې په شکل پرې کړئ د دایرې شعاع، قطر او وتر په کې په جلا ، جلا توګه و ښیاست؟

ښاغلی ښوونکی دې څو کاغذونه د منظمو دایرو په شکل پرې کړي او ټولګي دې له ځان سره راوړي، ګروپونو ته دې وویشي تر څو زده کوونکي د دایرې شعاع، قطر او وتر په هغو کې رسم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته ویشتم لوست

د سطحې د واحد پېژندنه او د مربع مساحت پیداکول

هدف: زده کوونکي د سطحې واحد او د مربع مساحت پیدا کړای شي.

د سطحې واحد سانتي متر مربع ده

پوښتنې:

- د سطحې د اندازه کولو واحد څه شی دی نوم یې واخلئ؟
- یو سانتي متر مربع سطحه کومې اندازې لري؟

یو سانتي متر مربع د هغې مربع څخه عبارت ده چې هره څنډه یې یو سانتي متر وي. لکه:

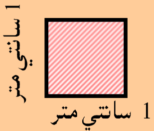

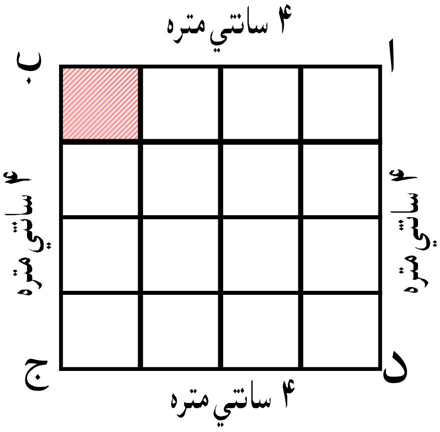

ښاغلی ښوونکی دې کوښښ وکړي چې د پوښتنو ځوابونه له زده کوونکو څخه په لاس راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زده کوونکو فعالیت:

- د زده کوونکو هر ګروپ دې د (ا ب ج د) د مربع په برخه کې فکر وکړي؟
- و دې شمېري چې دغه مربع د څو کوچنيو مربعګانو څخه جوړه شوې ده؟
- نتيجه دې په لاس راوړي چې د (ا ب ج د) د مربع مساحت به څو مره وي؟

ضلع × ضلع = د مربع مساحت

زده کوونکي دې د ګروپي کار په واسطه د (ا ب ج د) د مربع مساحت پيدا کړي؟

د (اب ج د) د مربع مساحت = ۰۰۰×۰۰۰ =۰۰۰

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډاډمن کړي چې:

- زده کوونکو د سطحې واحد پيژندلی او په مفهوم باندې يې پوه شوي دي؟
- ايا زده کوونکي کولای شي ديوې مربع مساحت پيدا کړي؟

کورنۍ دنده:

۱- د هغې مربع مساحت پيداکړئ چې د يوې ضلعې اوږدوالی يې ۵ سانتي متره وي؟
۲- دهغې مربع مساحت پيدا کړئ چې د هرې ضلعې اوږدولی يې ۸ سانتي متره وي؟
۳- د هغې مربع مساحت پيداکړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی يې ۱۰ سانتي متره وي؟
۴- د کاغذ څخه په مختلفو سايزونو دوه دانې مربع ګانې جوړې کړئ او وروسته يې مساحت پيدا کړئ؟

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده وګوري اوهغوی دې د کورنۍ دندې په سرته رسولو کې تشويق کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه ويشتم لوست

د مستطيل د مساحت پيدا کول

هدف: زده کوونکي د مستطيل مساحت پيداکړی شي.

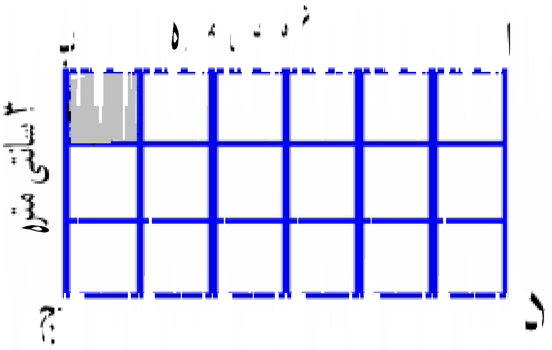

پوښتنې:

- د (ا ب ج د) مستطيل د څوکوچنيو مربعګانو څخه جوړشوی دی.
- د مستطيل مساحت به نظرشکل ته څو مره وي.
- کومو څنډو ته د مستطيل اوږدوالی او کومو ته يې سور وايي.

سور(عرض) × اوږدوالی(طول) = د مستطيل مساحت

د زده کوونکو فعاليت:

- د زده کوونکو هر ګروپ دې د (ا ب ج د) مستطيل مساحت پيدا کړي؟

...×...= د مستطيل مساحت

- زده کوونکي دسطحې د مقياس واحد هم بايد ولیکي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډاډه کړي چې:
- زده کوونکي کولای شي د مستطیل مساحت پیدا کړي؟
- ایا زده کوونکي د سطحې واحد په کار وړای شي او په مفهوم یې پوه شوي دي؟

کورنۍ دنده:

۱- د هغه مستطیل مساحت پیدا کړئ چې اوږدوالی(طول) یې ۷ سانتي متره او سور(عرض) یې ۳ سانتي متره وي؟

۲- که چېرې د مستطیل اوږدولی ۱۰ سانتي متره او سوریې ۵ سانتي متره وي مساحت یې پیدا کړئ؟

تمرین

۱- د هغه مثلث محیط پیدا کړئ چې د څنډو اوږدوالی یې ۵، ۷، ۹ سانتي متره وي؟

۲- د هغه مربع محیط پیدا کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۳ سانتي متره وي؟

۳- د هغه مستطیل محیط پیدا کړئ چې اوږدوالی یې ۲ سانتي متره او سور یې ۴ سانتي متره وي؟

۴- یوه مضلع رسم او د هرې ضلعې اوږدوالی او محیط یې پیدا کړئ؟

۵- د هغې مربع مساحت پیدا کړئ چې هره ضلع یې ۷ سانتي متره وي؟

۶- د هغه مستطیل مساحت پیدا کړئ چې اوږدوالي یې ۹ سانتي متره او سور یې ۵ سانتي متره وي؟

ښاغلی ښوونکی دې له زده کوونکوسره د تمرین سوالونو په حل کې مرسته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دېرشم لوست

څلورم څپرکی

عــــام کسر

د کسر د صورت، مخرج او کسري خط (بر خط) مفهوم

هدف: زده کوونکي د کسر په مفهوم پوه او هم د یوه کسر صورت، مخرج او کسری خط وپیژني

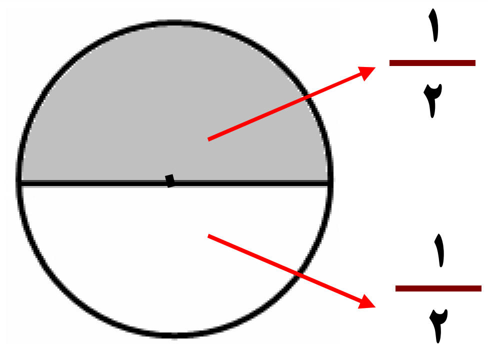

پوښتنې:

- په پورته شکل کې یوه دایره په څو مساوي برخو وېشل شوې ده؟
- څو برخې یې توري شوې دي؟
- د څو برخو څخه څو برخې یې توري شوې دي؟

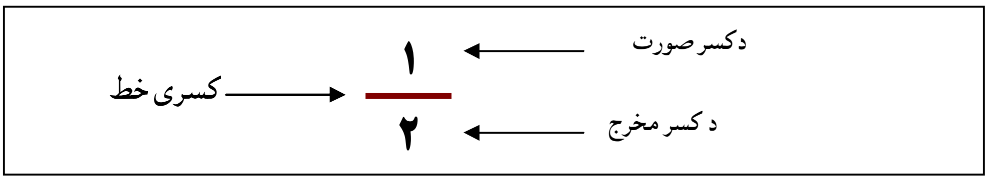

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې په ګروپونو کې شکل ته پاملرنه وکړي او د جملو تش ځایونه دې په مناسبو عددونو سره ډک کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مخامخ شکل کې مربع .... مساوي برخو وېشل شوې ده.

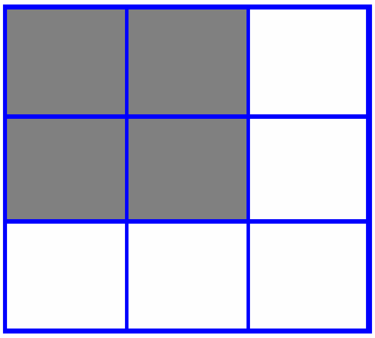

.... برخې يې تورې شوې دي.

.... برخو څخه .... برخې تورې شوې دي.

د مربع $\frac{.........}{.........}$ برخې تورې شوې دي.

ارزونه:

ښاغلي ښوونکی دې ځان ډاډمن کړي چې:

- آیا زده کوونکي د یوه کسر د صورت او مخرج په مفهوم پوه شوي دي؟
- ایا زده کوونکو کسري خط یاد بر خط پېژندلی دی؟

کورنۍ دنده:

د لاندې شکلونو اړوند کسرونه ولیکئ؟

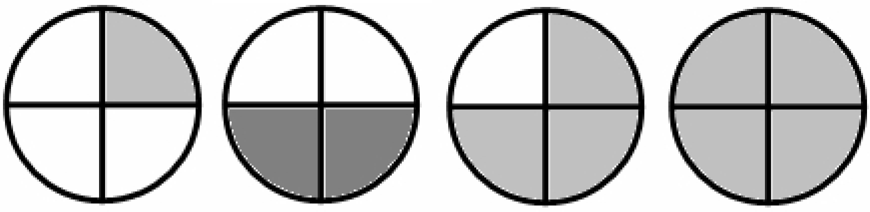

$\frac{...}{...}$ $\frac{...}{...}$ $\frac{...}{...}$ $\frac{...}{...}$

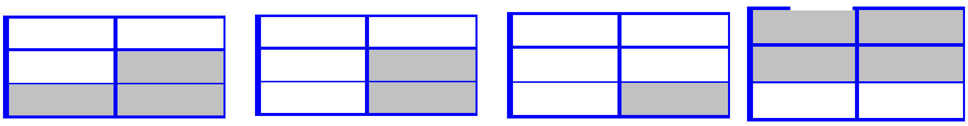

$\frac{...}{...}$ $\frac{...}{...}$ $\frac{...}{...}$ $\frac{...}{...}$

ښاغلي ښوونکی دې هر ګروپ ته دغه شکل ور کړي تر څو زده کوونکي د يو بل سره له مشورې وروسته جملې پــه مناسبو عددونو سره بشپړې او تش ځايونه ډک کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمرين

لاندې کسرونه د شکلونو له مخې وليکئ.

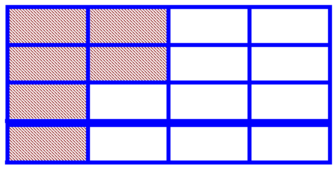

$\frac{\cdots}{\cdots}$

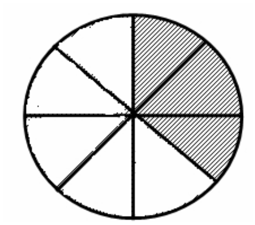

$\frac{\cdots}{\cdots}$

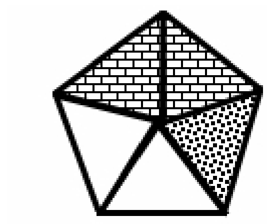

$\frac{\cdots}{\cdots}$

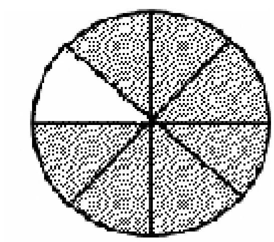

$\frac{\cdots}{\cdots}$

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ديرشم لوست

د هغو کسرونو مقايسه کول چې مخرجونه يې سره مساوي وي

هدف: زده کوونکي هغه کسرونه چې مخرجونه يې سره مساوي وي پرتله کړای شي.

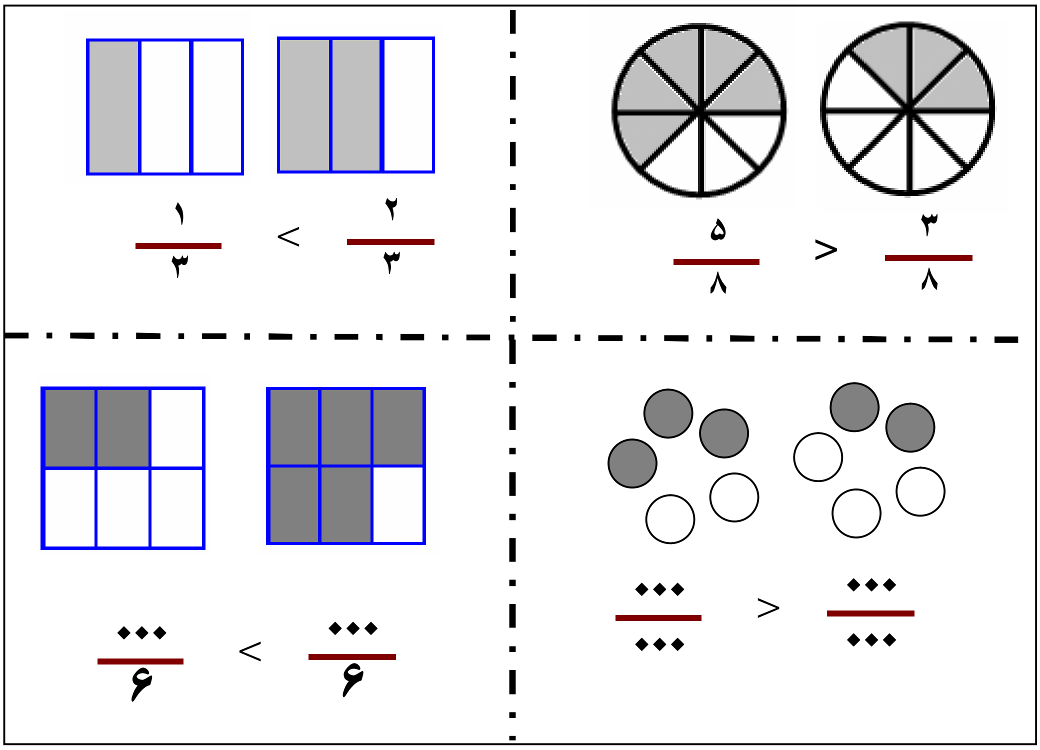

پوښتنې:

- که چېرې په دوو کسرونو کې مخرجونه مساوي او صورتونه يې مختلف وي کوم کسريې لوی دی؟
- په دوو کسرونو کې چې مخرجونه يې مساوي او صورتونه يې مختلف وي کوم يو يې کوچنی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زده کوونکو فعالیت:

- د هر ګروپ زده کوونکي دې د لاندې شکلونو اړوند کسرونه ولیکي او بیا دې پرتله کړي؟

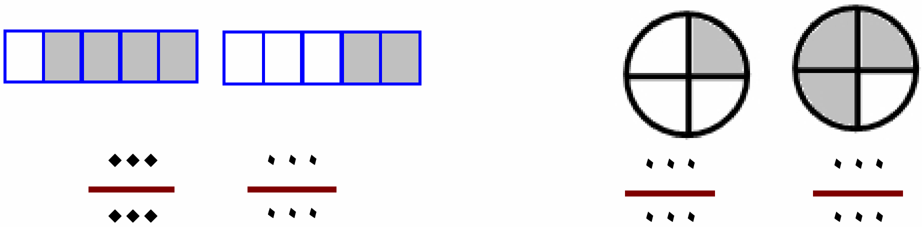

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډاډمن کړي چې:

- آیا زده کوونکي کولای شي په آسانۍ سره هغه کسرونه چې مساوي مخرجونه لري پرتله کړي؟
- آیا زده کوونکي دمساوي مخرج لرونکو کسرونو پرتله کولو کې اشتباه او غلطي نه کوي؟

کورنۍ دنده:

د دوو جوړو کسرونو د منځ په تش ځای کې د (< یا >) مناسبه نښه ولیکئ .

$\frac{۳}{۵}$ ☐ $\frac{۱}{۵}$ $\frac{۳}{۴}$ ☐ $\frac{۱}{۴}$

$\frac{۴}{۹}$ ☐ $\frac{۷}{۹}$ $\frac{۲}{۶}$ ☐ $\frac{۵}{۶}$

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمرین

پرتله يې کړئ؟

$\frac{۱۳}{۱۸}\ \square\ \frac{۱۵}{۱۸}$ $\frac{۵}{۹}\ \square\ \frac{۷}{۹}$

$\frac{۴۰}{۷۵}\ \square\ \frac{۳۴}{۷۵}$ $\frac{۹}{۱۱}\ \square\ \frac{۴}{۱۱}$

$\frac{۷۵}{۸۰}\ \square\ \frac{٦۲}{۸۰}$ $\frac{۸}{۲۰}\ \square\ \frac{۱۰}{۲۰}$

$\frac{٦۷}{۸۵}\ \square\ \frac{۷٦}{۸۵}$ $\frac{۵۳}{۷۳}\ \square\ \frac{۵۴}{۷۳}$

$\frac{۷۸}{۹۳}\ \square\ \frac{۸۷}{۹۳}$ $\frac{٦۰}{۷۰}\ \square\ \frac{٦۱}{۷۰}$

$\frac{۹۳}{۹۷}\ \square\ \frac{۹۲}{۹۷}$ $\frac{۵۴}{۵۵}\ \square\ \frac{۴۵}{۵۵}$

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو پوښتنې حل او د ستونزو په صورت کې دې له هغو سره مرسته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دیرشم لوست:

د عامو کسرونو جمع چې مخروجونه یې سره مساوي وي

هدف: زده کوونکي باید هغه عام کسرونه چې مساوي مخرجونه لري په آسانۍ سره جمع کړي.

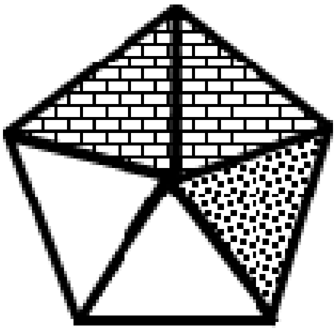

$$\frac{٢}{٥}+\frac{١}{٥}=\frac{٣}{٥}$$

پوښتنې:

- په پورتني شکل کې کوم کسر د مستطیلي شکلونو په واسطه په نښه شوی دی؟
- پورتني شکل د کوم کسر نقطو په واسطه په نښه شوی دی؟
- په پای کې د ټول شکل په نښه شوي برخې کوم کسر ښیي.

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې په ګروپونو کې یو د بل په مشوره د لاندې شکل څخه
- د کسرونو د جمع حاصل په لاس راوړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

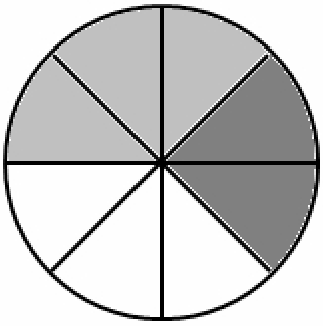

$$\frac{٣}{٨} + \frac{٢}{٨} = \frac{...}{...}$$

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډاډمن کړي چې:

- زده کوونکي کولای شي چې د شکلونو له مخې مساوي مخرج لرونکو عامو کسرونو د جمعې مفهوم په لاس راوړي؟
- زده کوونکي کولای شي داسې کسرونه په آسانۍ سره جمع کړي؟

که چېرې وغواړئ هغه عام کسرونه چې مخرجونه یې مساوي وي یو له بله سره جمع کړئ نو صورتونه یې جمع او په یوه مخرج یې ولیکئ د کسرونو د جمعې حاصل لاسته راځي.

ښاغلی ښوونکی دې دا ډول شکلونه مخکې په کاغذ کې تیار او ټولګې ته دې د ځان سره راوړي بیا دې هر ګروپ ته یو ، یو شکل ورکړي چې زده کوونکي ور باندې کار وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنی دنده:

د لاندې کسرونو د جمعې حاصل چې مخرجونه یې سره مساوي دي په لاس راوړئ؟

$$\frac{۵}{۹} + \frac{۲}{۹} = \frac{...}{۹}$$

$$\frac{۸}{۲۰} + \frac{۵}{۲۰} = \frac{...}{...}$$

$$\frac{۳}{۱۰} + \frac{۶}{۱۰} = \frac{...}{۱۰}$$

$$\frac{۷}{۱۵} + \frac{۱}{۱۵} = \frac{...}{...}$$

تمرین

$$\frac{۴}{۱۱} + \frac{۵}{۱۱} =$$

$$\frac{۱۳}{۱۶} + \frac{۲}{۱۶} =$$

$$\frac{۲۵}{۱۰۰} + \frac{۵}{۱۰۰} =$$

$$\frac{۲}{۸} + \frac{۵}{۸} =$$

$$\frac{۲}{۱۲} + \frac{۵}{۱۲} =$$

$$\frac{۱۱}{۳۰} + \frac{۱۱}{۳۰} =$$

ښاغلی ښوونکی! که چېرې زده کوونکي د پوښتنو په حل کولو کې ستونزې ولري هغوی ته لارښوونه وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دري ديرشم لوست

د عام کسر تفریق چې مساوي مخرجونه ولري

هدف: زده کوونکي باید وکړای شي عام کسرونه چې مساوي مخرجونه ولري یو له بل څخه تفریق کړي.

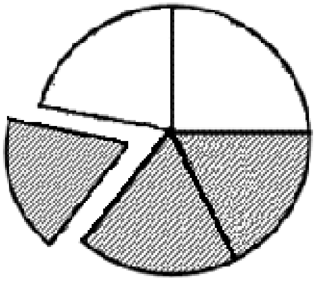

$$\frac{۳}{۵} - \frac{۱}{۵} = \frac{۲}{۵}$$

پوښتني:

- پورتني شکل کې کوم کسر په نښه شوی دی؟
- د نښه شوي برخې څخه کوم کسر اخیستل شوی دی؟
- کوم کسر پاتې دی؟

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې په ګروپونو کې د شکل په نظر کې نیولو سره د لاندې
- عامو کسرونو د تفریق حاصل په لاس راوړي؟

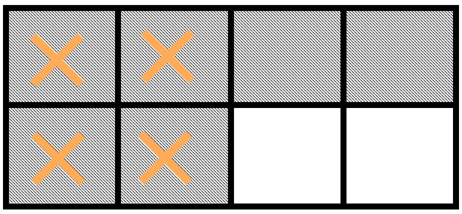

$$\frac{۶}{۸} - \frac{۴}{۸} = \frac{...}{...}$$

ښاغلی ښوونکی دې دا ډول شکلونه مخکې تر مخکې ترتیب او دځان سره ټولګي ته راوړي او پر ګروپونو دې ووېشي چې زده کوونکي کار ورباندې وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډاډمن کړي چې:

- زده کوونکي کولای شي د شکلونو له مخې د مساوي مخرج لرونکو عامو کسرونو د تفریق حاصل مفهوم په لاس راوړي.
- زده کوونکي کولای شي دا ډول کسرونه یو د بل څخه تفریق کړي.

که چېرې وغواړئ دوه عام کسرونه چې مساوي مخرجونه ولري یو له بله تفریق کړئ صورتونه یې یو د بل څخه تفریق او پر یو مخرج یې ولیکئ.

کورنۍ دنده:

د لاندې مساوي مخرج لرونکو عامو کسرونو د تفریق حاصل پیدا کړئ؟

$\frac{6}{7} - \frac{3}{7} = \frac{\cdots}{7}$ | $\frac{5}{9} - \frac{2}{9} = \frac{\cdots}{9}$

$\frac{9}{15} - \frac{5}{15} = \frac{\cdots}{\cdots}$ | $\frac{8}{11} - \frac{6}{11} = \frac{\cdots}{\cdots}$

تمرین

$\frac{6}{20} - \frac{2}{20} =$ | $\frac{7}{10} - \frac{4}{10} =$

$\frac{17}{35} - \frac{9}{35} =$ | $\frac{7}{12} - \frac{5}{12} =$

$\frac{20}{100} - \frac{20}{100} =$ | $\frac{8}{18} - \frac{4}{18} =$

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم څپرکی

د اندازه کولو واحدونه

څلوردېرشم لوست

د اوږدوالي(طول) د اندازه کولو واحد

د اوږدوالي د اندازه کولو واحد متر دی

د متر اجزاء او اضعاف

هدف: زده کوونکي د اوږدوالي د اندازه کولو واحد و پېژني.

پوښتني:

- د شيانو اوږدوالی د څه شي په واسطه اندازه کوو؟
- د اوږدوالي د اندزه کولو واحد څه شی دی؟

د متر اجزاوي ۱ متر مساوي دی له:

- **۱۰ ديسي متره**
- **۱۰۰ سانتي متره**
- **۱۰۰۰ ملي متره**

د متر اضعاف:

- **۱ديكا متره** = **۱۰ متره**
- **۱هكتو متره** = **۱۰۰ متره**
- **۱كيلومتره** = **۱۰۰۰ متره**

ښاغلی ښوونکی دې متر د ځان سره ټولګي ته راوړئ او د امکان تر حده پورې په عملي توګه د اوږدوالي د واحد اجزاء او اضعاف هغوی ته وښياست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زده کوونکو فعالیت:

د هر ګروپ زده کوونکي دې د لاندې جملو تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړي.

- ۱ دیکامتر مساوي دی له .... مترو سره
- ۱ هکتومتر مساوي دی له .... مترو سره
- ۱ کیلو متر مساوي دی له .... مترو سره

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډاډمن کړي چې:

- زده کوونکي د متر اجزاوې پېژني؟
- زده کوونکي د متر اضعاف هم پېژني؟
- ایا زده کوونکي په دې پوه شوي دي چې اجزاوې د متر څخه کوچنۍ او اضعاف د متر څخه لوی دي؟.

کورنۍ دنده:

تش ځایونه ډک کړئ؟

۲۰ دیسي متره مساوي دي له .... مترو سره.

۳۰۰ سانتي متره مساوي دي له......... مترو سره.

۲۰۰۰ ملي متره مساوي دي له .... مترو سره.

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده وګوري که چېرې مشکل ولري مرسته او لارښوونه دې ورته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دیرشم لوست

د اوږدوالي د واحد د اجزاوو او اضعافو په یو بل باندې بدلول

هدف: زده کوونکي وکړای شي د اوږد والي د اندازه کولو واحدونه یعنې اجزاء په اضعافو او اضعاف په اجزاو بدل کړي.

مثال:

۵ متره مساوي څو ملي متره کېږي؟

۵۰۰۰ ملي متره = ۱۰۰۰ × ۵ متره

پوښتنې:

- یو متر مساوي څو ملي متره دی؟
- ۷ متره مساوي څو ملي متره کېږي؟

د زده کوونکو فعالیت:

د هر ګروپ زده کوونکي دې د لاندې جملو تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړي؟

۳ متره مساوي دي له .... ملي مترو سره

۷ متره مساوي دي له .... سانتي مترو سره

۹ متره مساوي دي له........................ دیسي مترو سره

۶۰۰۰ متره مساوي دي له .... کیلو مترو سره

۵۰۰۰ متره مساوي له .... هکتو مترو سره

۸۰۰۰ متره مساوي دي له .... دیکا مترو سره

ښاغلی ښوونکی دې د ټولو ګروپو د کار او فعالیت څخه پاملرنه او څارنه وکړي، که مشکل ولري مرسته او لارښوونه دې وشي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډاډمن کړي چې:

- آیا زده کوونکي کولای شي د اوږدوالي د اندازه کولو واحد د هغه په اجزاوو باندې بدل کړي؟
- آیا زده کوونکي کولای شي چې د اوږدوالي واحد د هغه په اضعافو باندې بدل کړي؟
- آیا زده کوونکي د واحدونو په بدلولو کې ستونزې نه لري؟

کورنۍ دنده:

- **۲** متره په سانتي متر واړ وئ.
- **۸** متره په ملي متر واړ وئ.
- **۹** کیلو متره څو متره کېږي.
- **۴۵** هکتو متره څو متره کېږي حساب یې کړئ.

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده وګوري او که چېرې یې اشتباه کړي وي لارښوونه دې ورته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږدېرشم لوست

د کتلې د اندازه کولو واحد

د کتلې د اندازه کولو واحد ګرام دی

د ګرام اجزاء او اضعاف

هدف: زده کوونکي د کتلې د واحد اجزا او اضعاف و پېژني.

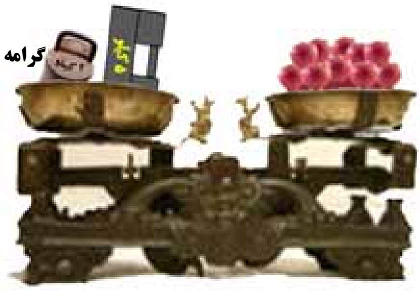

پوښتنې:

- کتله د څه شي په واسطه اندازه کېږي؟
- د کتلې د اندازه کولو واحد څه شی دی؟

د ګرام اجزاء: ۱ ګرام مساوي دی په:

- ۱۰ دیسي ګرامو
- ۱۰۰ سانتي ګرامو
- ۱۰۰۰ ملي ګرامو

د ګرام اضعاف:

- ۱ دیکا ګرام = ۱۰ ګرام
- ۱ هکتو ګرام = ۱۰۰ ګرام
- ۱ کیلوګرام = ۱۰۰۰ ګرام

ښاغلي ښوونکي دې د وزنونو په برخه کې زده کوونکو ته بشپړ معلومات ورکړي چې د ګرام په اجزا او اضعاف باندې پوه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زده کوونکو فعالیت:

- د هر ګروپ زده کوونکي دې د لاندې جملو تش ځایونه په مناسبو عددونو ډک کړي؟
- یو دیکاګرام مساوي دی له .... ګرامو سره
- یو هکتو ګرام مساوي دی له .... ګرامو سره
- یو کیلو ګرام مساوي دی له.................... ګرامو سره

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډاډه کړي چې:

- زده کوونکو د ګرام اجزاوې پېژندلې دي.
- زده کوونکو د ګرام اضعاف پېژندلي دي.

کورنۍ دنده:

تش ځایونه ډک کړئ.

۵۰ دیسي ګرامه مساوي دی له .... ګرامه سره

۲۰۰ سانتي ګرامه مساوي دی له .... ګرامه سره

۹۰۰۰ ملي ګرامه مساوي دی له .... ګرامه سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه دېرشم لوست

د کتلې د واحد د اجزاوو او اضعافو په یو بل باندې بدلول

هدف: زده کوونکي د کتلې واحد دهغه په اجزاوو او اضعافو باندې واړوي.

مثال:
۷ ګرامه مساوي له څو سانتي ګرامو سره کېږي؟

۷۰۰ سانتي ګرامه = ۱۰۰ × ۷

پوښتنې:

- یو ګرام مساوي څو سانتي ګرامه دي؟
- ۵ ګرامه مساوي له څو سانتي ګرامو سره کېږي؟

ویلی شو چې:

د زده کوونکو فعالیت:

زده کوونکي دې د لاندې جملو تش ځایونه په مناسبو عددونو ډک کړي.

۴ ګرامه مساوي دي له .... ملي ګرامو سره

۹ ګرامه مساوي دي له .... سانتي ګرامو سره

۵ ګرامه مساوي دي له .... دیسي ګرامو سره

۲۰۰۰ ګرامه مساوي دي له .... کیلو ګرامو سره

۷۰۰ ګرامه مساوي دي له .... هکتو ګرامو سره

۲۰ ګرامه مساوي دي له .... دیکا ګرامو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډادمن کړي چې:
- آيا زده کوونکي د کتلې واحدد هغې په اجزاو بدلولای شي؟
- آيا زده کوونکي د کتلې واحد د هغې په اضعافو بدلولای شي.
- آيا زده کوونکي د کتلې د واحد د بدلولو په وخت کې غلطي نه کوي؟

کورنۍ دنده:

- **۱۵** ګرامه مساوي له څو ملي ګرامو سره کيږي حساب يې کړئ؟
- ۱۲ ګرامه مساوي له څو سانتي ګرامو سره کيږي حساب يې کړئ؟
- **۵۵** ګرامه مساوي له څو ديسي ګرامو سره کيږي حساب يې کړئ؟
- ۱۰۰ کيلو ګرامه مساوي له څو ګرامو سره کيږي ؟

ښاغلی ښوونکی دې په ارزونه کې پاملرنه وکړي چې زده کوونکي پوه شوي دي او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست

د ظرفیت (حجم) د اندازه کولو واحد

د ظرفیت اندازه کولو واحد لیتر دی

د لیتر اجزاء او اضعاف

هدف: زده کوونکي د ظرفیت د اندازه کولو، لوی او کوچني واحدونه (اجزا او اضعاف) وپېژني

پوښتنې:

- مایعات (اوبلن) لکه اوبه، تیل، غوړي، شېدې، او نور د څه شي په واسطه اندازه کېږي؟
- د ظرفیت د اندازه کولو واحد څه شی دی؟

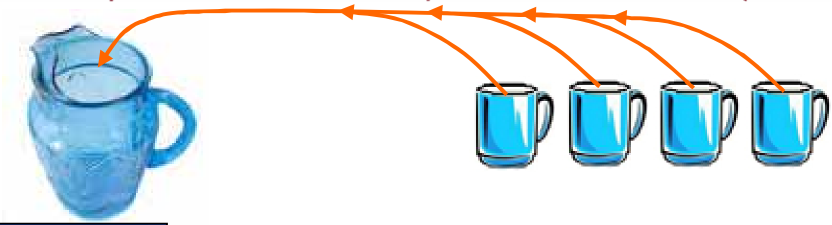

د لیتر اجزا: ۱ لیتر مساوي دی په

- ۱۰ دیسي لیترو
- ۱۰۰ سانتي لیترو
- ۱۰۰۰ ملي لیترو

د لیتر اضعاف:

- ۱۰ لیتره= ۱ دیکا لیتر
- ۱۰۰ لیتره = ۱ هکتو لیتر
- ۱۰۰۰ لیتره= ۱ کیلولیتر

ښاغلی ښوونکی دي د زده کوونکو کورنی دنده په منظمه توګه وګوري او که مشکل و لري لارښوونه دي ورته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زده کوونکو فعالیت:

د هر ګروپ زده کوونکي دې د لاندې جملو تش ځایونه په مناسبو عددونو ډک کړي؟

- ۱ یو دیکالیتر مساوي دی له .... لیترو سره.
- ۱ یو هکتو لیتر مساوي دی له .... لیترو سره.
- ۱ کیلو لیتر مساوي دی له .... لیترو سره.

ارزونه:

- ښاغلي ښوونکی دې ځان ډاډمن کړي چې:
- آیا زده کوونکو د لیتر اجزاوې پېژندلي دي؟
- آیازده کوونکو دلیتر اضعاف هم پېژندلي؟

کورنی دنده:

د لاندې جملو تش ځایونه ډک کړئ؟

۵۰ دیسي لیتره مساوي دي له......................... لیترو سره.

۳۰۰ سانتي لیتره مساوي دي له .... لیترو سره.

۵۰۰۰ ملي لیتره مساوي دي له .... لیترو سره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه دېرشم لوست

د وخت (زمان) د مقیاس واحد

هدف: زده کوونکي د وخت د مقیاس په واحد باندې پوه او د هغه اجزا او اضعاف و پېژني.

د وخت د مقیاس واحد ګړۍ (ساعت) دی.

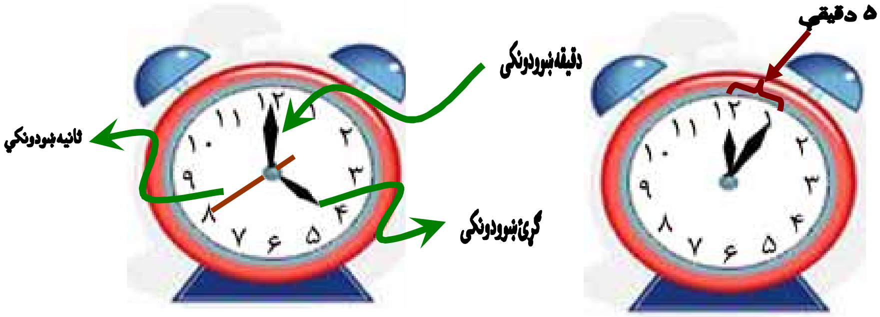

پوښتنې:

- آیا د وخت دقیق پوهېدل ارزښت لري؟
- وخت د څه شي په واسطه اندازه کیږي؟

د وخت د مقیاس د واحد اجزاء: ثانیه، دقیقه

د وخت د مقیاس د واحد اضعاف: شپې او ورځې، اونی، میاشت، کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زده کوونکو فعالیت:

زده کوونکي دې د لاندني جملو تش ځایونه په مناسبو عددونو ډک کړي؟

یوه شپه او ورځ مساوي ده له .... ګړیو سره

یوه ساعت مساوي دی له .... دقیقو سره

یوه دقیقه مساوي ده له .... ثانیو سره

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډاډه کړي چې:

- آیا زده کوونکو د وخت د واحد اجزاوې پېژندلي دي؟
- زده کوونکو د وخت د مقیاس د واحد اضعاف هم پېژندلي دي؟

کورنۍ دنده:

د لاندې جملو تش ځایونه په مناسبو عددونو ډک کړئ؟

یو کال مساوي دی له ....میاشتو سره

یو کال مساوي دی له .... اونیو سره

یوه اونۍ مساوي ده له .... ورځو سره

د وخت د مقیاس یو لوی واحد پېړۍ (قرن) دی چې:

۱۰۰ کاله = یوه پېړۍ یا یو قرن سره

د وخت د واحد اجزا او اضعاف په یو بل باندې بدلیدلی شي.

ښاغلی ښوونکی دې توجه وکړي چې د په زړه پوري پوښتنو په کولو سره صحیح ځوابونه تر لاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثال:

يوه اونۍ څو ساعته کيږي؟

حل:

داچې يوه اونۍ مساوي ده له ۷ شپو ۷ ورځو سره

نو له دې کبله: يوه شپه او ورځ مساوي ده له ۲۴ ساعتونو سره

يوه اونۍ = ۲۴ × ۷

يوه اونۍ = ۱۶۸ ګړۍ

- يوه ګړۍ څو ثانيې کيږي؟
- يو کال څو ورځې کيږي؟
- يو کال څو اونۍ کيږي؟
- يوه پېړۍ څو مياشتې کيږي؟

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library